

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७३/०६/०८

माथिल्लो त्रिशूली-१ को पिडिएमा प्रारम्भिक हस्ताक्षर

सचेन गौतम

सरकारले २ सय १६ मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली-१ जलविद्युत् निर्माणका लागि प्रवर्द्धक कम्पनी नेपाल वाटर एन्ड इनर्जी कम्पनीसँग आयोजना आयोजना विकास सम्झौता (पिडिए)मा प्रारम्भिक हस्ताक्षर गरेको छ । ऊर्जा मन्त्रालय र कम्पनीबीच शुक्रबार पिडिएमा प्रारम्भिक हस्ताक्षर भएको हो ।

पिडिएलाई अन्तिम रूप दिन कानून र अर्थ मन्त्रालयमा सहमतिका लागि पेस गरिएको सरकारी वार्ता टोली संयोजक एवं ऊर्जा मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेशकुमार घिमिरेले बताए । ‘अर्थ र कानूनबाट सहमति प्राप्त भएपछि स्वीकृतिका लागि मन्त्रपरिषद्मा पेस गर्नेछौं,’ उनले भने, ‘१ कात्तिकभित्र पिडिएमा अन्तिम हस्ताक्षर गर्ने योजना बनाएका छौं ।’ सरकार र कम्पनीबीच आयोजना निर्माणका लागि भएको करारको म्याद १ कात्तिकमा सकिँदै छ ।

सरकारलाई दायित्व नपर्ने

पिडिएमा सरकारलाई दायित्व पर्ने कुनै पनि व्यवस्था नराखिएको घिमिरेले जानकारी दिए । ‘आयोजनाको लागत महँगो भएको प्रश्न उठेको छ, लागतलाई पिडिएमा समेटिएको छैन,’ उनले भने, ‘यस विषयलाई नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए) हुँदा टुंग्याइनेछ ।’

रसुवामा पर्ने आयोजनाको लागत ६० करोड अमेरिकी डलर (करिब ६० अर्ब रुपैयाँ) छ । आयोजनामा ७२.५ प्रतिशत ऋण र २७.५ प्रतिशत इक्विटीबाट जुट्ने कम्पनीले जनाएको छ । आयोजनाबाट वार्षिक रूपमा १ अर्ब ४५ करोड ६० लाख युनिट विद्युत् उत्पादन हुनेछ ।

कानुनी व्यवस्थाअनुसार सुविधा

कम्पनीले विद्यमान कानूनअनुसार नै कर छुट सुविधा पाउने घिमिरेले जानकारी दिए । आर्थिक ऐनले जलविद्युत् आयोजनाको व्यापारिक उत्पादन सुरु गरेको १० वर्षसम्म आयकर पूर्ण रूपमा छुट र त्यसपछिका ५ वर्षसम्म ५० प्रतिशत छुट दिने व्यवस्था गरेको छ ।

सरकारले आर्थिक वर्ष ०७१/७२ को बजेट वक्तव्यमार्फत आर्थिक वर्ष ०७९/८० सम्म विद्युत् उत्पादन गरी राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडेपछि प्रतिमेगावाट ५० लाख रुपैयाँका दरले एकमुष्ट अनुदान दिने व्यवस्था गरेको छ । आव ०७४/७५ भित्र निर्माण सम्पन्न गरी राष्ट्रिय प्रसारणमा जोड्ने उत्पादकलाई अनुदानमा १० प्रतिशत थप गरिने व्यवस्था छ । यस्तो सुविधा राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत् विकास दशकसम्बन्धी अवधारणापत्र र कार्ययोजनाले दिने व्यवस्था गरेको छ । कार्ययोजनामा देशभित्र आन्तरिक खपतका लागि निर्माण गरिने आयोजनाको हकमा विद्युत् संकट निवारण दशकको अवधिसम्म अर्थात् आर्थिक वर्ष ०८२/८३ सम्म पाउने व्यवस्था पनि गरिएको छ । भ्याट छुट सुविधा भारतमा विद्युत् निर्यात गर्ने लक्ष्यसहित निर्माण हुन लागेका नौ/नौसय मेगावाटका माथिल्लो कर्णाली तथा अरुण तेस्रो आयोजनालाई पनि दिइएको छ ।

सरकार जमानी बस्ने

विद्युत् खरिदबापतको रकम प्राधिकरणले तिर्न नसकेमा कम्पनीलाई सरकारले तिरिदिनेछ । ऊर्जा संकट निवारण कार्ययोजनामार्फत वैदेशिक लगानी आकर्षित गर्न पिडिएमार्फत स्वदेशी खपतका लागि निर्माण गरिने आयोजनामा विद्युत् खरिदबापतको भुक्तानी प्रत्याभूति सरकारले गरिदिने व्यवस्था छ । कोरियाली कम्पनीको मुख्य

लगानीमा निर्माण हुन लागेको आयोजनाको पिपिए अमेरिकी डलरमा हुनेछ ।

सरकारले लगानीकर्ताको विदेशी ऋण फिर्ता नभएसम्मका लागि १० वर्ष सीमा राखी विदेशी ऋण लगानी अनुपातमा विदेशी ऋणको दायित्वको हदसम्म डलरमा पिपिए गर्ने व्यवस्था गरेको छ । मुद्रा सटही जोखिम व्यहोर्नका लागि ऊर्जा मन्त्रालयले संयन्त्र बनाउन लागेको छ ।

अधिकतम तीन वर्षभित्र वित्तीय व्यवस्थापन

उत्पादन लाइसेन्स लिएको अधिकतम तीन वर्षभित्रमा कम्पनीले वित्तीय व्यवस्थापन गरिसक्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको घिमिरेले बताए । ‘पिडिएमा हस्ताक्षर भएको ९० दिनभित्र कम्पनीले उत्पादन लाइसेन्सका लागि निवेदन दिन्छ, निवेदन दिएको एक सय २० दिनभित्र लाइसेन्स दिइसक्नुपर्नेछ,’ उनले भने, ‘लाइसेन्स पाएको अधिकतम तीन वर्षभित्रमा कम्पनीले वित्तीय स्रोत जुटाइसक्नुपर्नेछ ।’

सरकारले ३५ वर्षको उत्पादन लाइसेन्स दिनेछ । ३५ वर्षपछि कम्पनीले आयोजना चालू अवस्थामा सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ ।

लाभ बाँडफाँड

आयोजनाभन्दा माथिल्लो क्षेत्रमा जलाशययुक्त जलविद्युत् निर्माण भई कम्पनीलाई फाइदा हुने अवस्था देखिए र कम ब्याजदरमा ऋण लिएर फाइदा भए यसको लाभ पनि बाँड्नुपर्नेछ ।

के भएको थियो पहिले ?

पाँच वर्षसम्म सन्तोषजनक रूपमा काम नभएको भन्दै मन्त्रालयले आयोजनाको प्रवर्द्धक नेपाल वाटर एन्ड इनर्जी डेभलपमेन्ट कम्पनीको लाइसेन्स ०६८ पुसमा खारेज गरेको थियो । खारेज भएको लाइसेन्स विद्युत् ऐनको दफा ३५ प्रयोग गरी सरकारले पुनः सोही कम्पनीलाई आयोजना दिएको थियो ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७३/०६/०८

सरकारकै लगानीमा माथिल्लो कर्णाली बनाउन सुझाव

विष्णु शर्मा

सय मेगावाटको माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाको सम्झौताअनुसार प्रवर्द्धक भारतीय कम्पनी जिएमआरले वित्तीय व्यवस्थापन गर्न नसकेपछि जिल्लावासीले सरकारकै लगानीमा आयोजना बनाउन सुझाव दिएका छन् ।

कम्पनीले सरकारसाग एक वर्ष थप समय मागेपछि दैलेखमा क्रियाशील राजनीतिक दल, नागरिक समाज, सर्वसाधारणले सरकार आफौले आयोजना निर्माण गर्नुपर्ने बताएका हुन् ।

स्थानीयको प्रत्यक्ष संलग्नतामा आयोजना बनाउन माग

आयोजना प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाले समेत अहिलेसम्म कम्पनीले अधिग्रहण गरेको जग्गा मुआब्जाको मौज्दात रकम पाउन पाउन सकेका छैनन् । जिल्लाका राजनीतिक दलले आयोजना स्थानीयको प्रत्यक्ष संलग्नतामा निर्माण गर्नुपर्ने सुझाव दिएका छन् । सरकारले आयोजना निर्माणका लागि कम्पनीको म्याद थप गर्नुभन्दा मुलुकभरका सर्वसाधारणबाट सेयर उठाउनुपर्ने सुझाव स्थानीयले दिएका छन् ।

सरकार आफौले बनाए विरोध नहुने : राजनीतिक दल

दैलेखका कांग्रेस जिल्ला सभापति कृष्णकुमार बिसीले आयोजनामा सरकारले रकम जुटाउन कम्पनीको म्याद थप गर्ने निर्णयभन्दा आफौले लगानी गरी आयोजना बनाउनुपर्ने बताए । सरकार आफौले आयोजना बनाउने स्थानीयबाट विरोध नहुने उनको भनाइ छ ।

उनले भने, 'आयोजना प्रभावितको माग पूरा गर्नुपर्छ, जिएमआरले बनाउने हो भने पनि तत्काल लगानी जुटाएर तोकिएको समयमै आयोजना जसरी पनि बन्नुपर्छ ।'

एमाले दैलेखका अध्यक्ष रविन्द्र शर्माले निर्माण जिम्मा लिएको कम्पनीले समयमै मुआब्जा दिनेदेखि अन्य काम सम्पन्न गर्नुपर्ने र तोकिएको समयमै लगानी जुटाएर आयोजना अगाडि बढाउनुपर्नेमा जोड दिए । उनले भने, 'एकातर्फ आयोजनाको विरोध भएको छ भने अर्कोतर्फ आयोजना आफौले प्रभावित जनताको माग र रकम जुटाउन नसक्ने अवस्था छ । यस्तोमा सरकार आफौले जनताबाट सेयर लगानी जुटाएर आयोजना बनाए सफल पनि हुन सक्छ ।'

माओवादी केन्द्र दैलेखका संयोजक कर्ण बस्नेतले जिएमआरलाई तत्कालीन सरकारले आयोजना निर्माणको जिम्मेवारी दिदा कमजोरी भए पनि विरोधभन्दा आयोजना अगाडि बढाउन सबै पक्षको सहयोग आवश्यक भएको बताए । उनले भने, 'जल माफियाको चलखेल विद्युत् आयोजनामा हुने गर्दछ । निर्माण जिम्मा पाएको कम्पनीले जनताको समस्या समाधानसागै लगानी तत्काल जुटाएर आयोजना बनाउनुपर्छ ।'

राष्ट्रिय जनमोर्चा दैलेखका अध्यक्ष मायाराम अधिकारीले आफ्नो पार्टी र प्रभावित क्षेत्रका कतिपय स्थानीयले सुरुदेखि नै आयोजना नेपालको हितमा नभएको बताउँदै आएकोमा अहिले त्यसको पुष्टि भएको दाबी गरे । उनले भने, अहिलेसम्म लगानी जुटाउन नसकिएको भन्ने कुरा हल्ला मात्र हो । लगानीको बहानामा सरकारले पटक-पटक म्याद थपे पनि आयोजना निर्माणको टुंगो कहिल्यै लाग्दैन ।'

आयोजनामा जनतालाई ५१ प्रतिशत सेयर दिनुपर्छ

वैद्य माओवादीका जिल्ला संयोजक दीपक शाहीले सरकारले ५१ प्रतिशत जनतालाई सेयर हिस्सा दिने वातावरण

बनाए लगानी जुट्न कुनै समस्या नहुने दाबी गरे ।

उनले भने, 'आयोजनामा आधा नेपाली र आधा जिएमआर वा जोसुकैले पनि लगानी गरेर निर्माण गराउन सरकार अगाडि बढ्नुपर्छ ।'

आयोजना निर्माणमा ढिलाइ नगर्न आग्रह

दैलेख उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष शान्ति शर्माले आयोजना निर्माण जिम्मा लिएको कम्पनीले कि लगानी जुटाउनुपर्यो कि सक्दैन भन्नुपर्यो, जनतालाई विकासका नाममा झुक्याउन नहुने बताए ।

लगानी बोर्डसाग भएको आयोजना विकास सम्झौता (पिडिए) मा भदौभित्र आयोजना निर्माणका लागि लगानी जुटाइसक्नुपर्ने भए पनि अहिले आएर पुनः म्याद थपको माग गर्नु सान्दर्भिक नभएको उनको भनाइ छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७३/०६/०८

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' बाट २५ मेगावाट उत्पादन

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाबाट २५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन सुरु भएको छ ।

उत्पादित विद्युत् १३२ केभीएको भुलभुले-मध्यमर्स्याङ्दी 'सिंगल सर्किट' को प्रसारण लाइनमार्फत राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जडान गरिएको छ । भुलभुलेमा निर्माण गरिएको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' आयोजनाको कुल क्षमता ५० मेगावाट हो । २५/२५ मेगावाटको दुई वटा टर्बाइनमध्ये युनिट नं. १ लाई सञ्चालनमा ल्याइएको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत कर्ण अधिकारीले बताए । 'परीक्षणकालमै थियोँ । मंगलबारदेखि टर्बाइन निरन्तर घुमाइएको छ । उत्पादित विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएको छ,' उनले भने, 'व्यावसायिक उत्पादनको मिति असोज १० भएकाले त्यही दिन कुरेर बसेका छौँ । त्यही दिनबाट विद्युत् खरिदबिक्रीको हिसाबकिताब हुन्छ ।' उनले युनिट नं. २ को परीक्षण पनि सफल भएको तर, प्राधिकरणसँगको सम्झौताअनुसार ३ महिनापछि सञ्चालनमा ल्याइने बताए । 'डिसेम्बर अन्तिमबाट हामी अर्को टर्बाइन चलाउँछौँ,' उनले भने । आयोजनाको टर्बाइन, टनेल र बाँको परीक्षण सफल रूपमा सकिएको उनले जानकारी दिए ।

भुलभुले-मध्यमर्स्याङ्दी २० किलोमिटर लम्बाइको प्रसारण लाइन गत साता परीक्षण गरिएको थियो । प्रसारण लाइनका आयोजना प्रमुख इन्जिनियर गणेश केसीका अनुसार 'चार्जिङ' सफल भएकाले लोड लिन थालिएको हो । परीक्षणमा संलग्न इन्जिनियरहरूले प्रसारण लाइन विद्युत् भार बोक्न तयार रहेको बताएपछि आयोजनाले विद्युत् उत्पादन गरेको हो ।

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' आयोजनाको विद्युत् उत्पादनपछि लोडसेडिङको समय घट्ने सर्वसाधारणले आशा गरेका छन् । आयोजनाले असोज १० मा जलविद्युत् आयोजनाको उद्घाटन गरी विद्युत् उत्पादनको औपचारिक घोषणा गर्ने कार्यक्रम तय गरेको छ । काठमाडौँको हायत होटलमा एक कार्यक्रमका बीच स्विच अन गरेर 'रनर अन' गर्ने कार्यक्रम रहेको आयोजनाले जनाएको छ । 'सम्भवतः ऊर्जामन्त्रीबाट उद्घाटन हुनेछ,' आयोजना स्रोतले भन्यो ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७३/०६/०८

पैंसङ्गी मेगावाटको कालगाँगाड आयोजनाको निर्माण सुरु

सुदुरपश्चिमको हिमाली जिल्ला बझाङको बिकट बुगाँल क्षेत्रमा कालगाँगाड जलबिद्युत आयोजनाको निर्माण कार्य सुरु भएको छ । बिभिन्न १० वटा बैकंहरूर केही प्रतिष्ठित ब्यापारीहरूको लगानीमा निर्माण हुन लागेको जलबिद्युत आयोजनाको निर्माण कार्य सुरु भएको हो ।

२०६५ साल देखि बिभिन्न चरणमा डिजायन स्टमेटदेखि अनुसन्धान सुरु भएको उतम जलबिद्युत आयोजनाको निर्माणका लागि बिभिन्न १० वटा बैकंहरूसंग ऋण लगानी सम्झौता सम्पन्न भए पछि आयोजनाको निर्माण कार्य सुरु भएको छ । छुट्टाछुट्टै तीन ओटा ठाँउमा निर्माण हुने उतम आयोजनाके लागि आबस्यक पर्ने दुई सय रोपनी जग्गा खरिद गरि सकेको छ भने आयोजना निर्माणका लागि सडक निर्माणका साथै पराकिलो बनाउने, बिद्युतको लाईन तान्ने र नहर निर्माणका लागि डोजर लगाएर खन्ने काम सुरु भएको छ । कालगाँगा जलबिद्युत आयोजनाका संस्थापक बिरेन्द्र मल्लले आयोजना निर्माणका लागि प्रारम्भिक कानुनी कुरा सम्पन्न भई सकेको बताउदै आयोजनाको निर्माण कार्य सुरुवात भई सकेको बताउनु भयो ।

एक हजार करोड को लागतमा निर्माण हुने तीन वटा आयोजना बाट झण्डै ६५ मेगावाट बिद्युत उत्पादन हुने बताउदै मल्लले भन्नु भयो यो आयोजना निजी क्षेत्रले निर्माण गर्न लागेको देशको सबै भन्दा ठूलो आयोजना हुनेछ । आयोजना निर्माणका लागि आबस्यक केही सामग्री समेत खरिद गरि सकेको छ ।

सानीगाड हाईड्रो प्रा.लि. ले प्रवर्द्धन गर्न लागेको ३८.४६ मेघावाट दहबगर मा ईनटेक बनेर खिरातडीको बिजगडमा पावर हाउस बन्ने भएको छ, कालगाँगा हाईड्रो प्रा.ली.ले प्रवर्द्धन गर्न लागेको १५.३३ मेगावाट को खिरातडीको पाउटामा ईन्टेक बनी सुनकुडा गाबिसको घोडादाउनमा पावर हाउस निर्माण गरिने छ भने सानी गाड हाईड्रो प्रा.लि. ले प्रवर्द्धन गर्न लागेको १०.०७ मेघावाटको कफलसेरीको जुनै बाट ल्याएर पिपलकोट गाबिसको खौलाधारमा पावरहाउस निर्माण गरिने भएको संस्थापक मल्लले जानकारी दिनु भयो ।

यसरी तीन ओटा आयोजनाको जम्मा जोडेर ६४.४९ मेघावाट बिद्युत उत्पादन हुने भएको छ । जलबिद्युत आयोजनाका निर्माणका लागि १० वटा बैकं हरूले ७५ प्रतिशत लगानी र स्थानियका लागि १० प्रतिशत शेयर बितरण गरिनुका साथै १५ प्रतिशत प्रतिष्ठित ब्यापारीको हुने आयोजनाका अर्का संस्थापक तिर्थराज चटौत ले गोरखापत्रलाई बताउनुभयो ।

सुदुरपश्चिमकै ठूलो गौरबको आयोजना भएकाले यो आयोजना निर्माणका लागि स्थानियबासीले पनि सक्रिय भुमिका निर्बाह गर्नु पर्ने बताउनुभयो । यसरी दुर्गम गाँउमा सुदुरपश्चिमकै सबै भन्दा ठूलो आयोजना निर्माण कार्य सुरु भए पछि यस क्षेत्रमा भने खुसीयाली छाएको छ । स्थानियबासी मदन कुर्बरेले भन्नु भयो हाम्रो जस्तो यस्ता ठूला गौरबका आयोजना बने पछि यस क्षेत्रको बिकासको ढोका समेत खेलिएको बताउनुभयो ।

बिद्युत अयोजनाको निर्माण कार्य शुरुसँगै यस क्षेत्रमा भएका धार्मिक तथा पर्यटकिय क्षेत्रको प्रचार प्रसार हुनका साथै स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीका लागि युवाले बिदेश जानु पर्ने स्थितीको समेत अन्त्य हुने कुबरले बताउनु भयो । आयोजना निर्माण भएपछि झण्डै स्थानिय तीन सय जनाले प्रतक्ष रोजगारी पाउने आसा गरिएको छ ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७३/०६/०८

माथिल्लो मर्याङ्दी-‘ए’ बाट २५ मेगावाट उत्पादन

नवीनराज कुइँकैल

यहाँ निर्माणाधिन माथिल्लो मर्याङ्दी ‘ए’ जलविद्युत आयोजनाबाट २५ मेगावाट विद्युत उत्पादन सुरु भएको छ । उत्पादित विद्युत १३२ केभीएको भुलभुले-मध्यमर्याङ्दी ‘सिंगल सर्किट’ को प्रसारण लाइनमार्फत राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जडान गरिएको छ ।

५० मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मर्याङ्दी ‘ए’ मा जडान गरिएका २५:२५ मेगावाटको दुई वटा टर्बाइन जडान गरिएको छ । दुईवटामध्ये युनिट नं. १ लाई सञ्चालनमा ल्याइएको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत कर्ण अधिकारीले बताउनुभयो । ‘परिक्षणको रूपमा मंगलबारदेखि टर्बाइन घुमाइएको छ ।’, अधिकारीले भन्नुभयो, ‘उत्पादित विद्युत राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएको छ ।’ उहाँले असोज १० गतेबाट व्यावसायिक उत्पादन सुरु गरिने बताउनुभयो । माथिल्लो मर्याङ्दी ए बाट विद्युत उत्पादन भएपछि दशैंको समयमा लोडसेडिङ घट्ने विद्युत प्राधिकरणले बताएको छ ।

उहाँले युनिट नं. २ को परीक्षण पनि सफल भएको तर, प्राधिकरणसँगको सम्झौताअनुसार ३ महिनापछि सञ्चालनमा ल्याइने बताउनुभयो । ‘आयोजनाको टर्बाइन, टनेल र बाँधको परीक्षण सफल रूपमा सकिएको छ ।’, अधिकारीले भन्नुभयो, ‘डिसेम्बर अन्तिमबाट हामी अर्को टर्बाइन चलाउँछौं ।’ भुलभुले-मध्यमर्याङ्दी २० किलोमिटर लम्बाइको प्रसारण लाइन गत साता परीक्षण गरिएको थियो । प्रसारण लाइनका आयोजना प्रमुख इन्जिनियर गणेश केसीका अनुसार ‘चार्जिङ’ सफल भएकाले लोड लिन थालिएको हो ।

परीक्षणमा संलग्न इन्जिनियरहरूले प्रसारण लाइन विद्युत भार बोक्न तयार रहेको बताएपछि आयोजनाले विद्युत उत्पादन गरेको हो । नेपाल विद्युत प्राधिकरणले प्रसारणलाइन बनाउनुपर्ने भएपनि प्राधिकरणले बनाउने छाँटकाँट नदेखाएपछि आयोजना स्वयंले ३० करोडको लागतमा २० किलोमिटर लामो प्रसारणलाइन निर्माण गरेको थियो । पावरहाउसदेखि मध्यमर्याङ्दीसम्म आयोजनाले आफैं प्रसारणलाइन बनाएको हो ।

आयोजनाले असोज १० मा जलविद्युत आयोजनाको उद्घाटन गरी विद्युत उत्पादनको औपचारिक घोषणा गर्ने कार्यक्रम बनाएको छ । १० गते उर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले काठमाडौंको हायत होटलमा एक कार्यक्रमका बीच स्विच अन गरेर उद्घाटन गर्ने कार्यक्रम रहेको छ । यता आयोजनास्थलमा पनि औपचारिक कार्यक्रम आयोजना गरिएको छ ।

माथिल्लो मर्याङ्दी ‘ए’ आयोजना सिनोहाइड्रो-सगरमाथा पावर कम्पनीले निर्माण गरेको हो । आयोजनामा चिनिया बहुराष्ट्रिय कम्पनीको सिनो हाइड्रोको ९० र नेपालको सगरमाथा हाइड्रोपावर कम्पनीको १० प्रतिशत लगानी रहेको छ । रन अफ रिभर प्रविधिमा निर्माणाधिन उक्त आयोजनाका लागि शुरुमा साँढे १२ अर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिएको थियो । अहिले करीब १६ अर्ब पुग्ने अनुमान गरिएको आयोजना स्रोतले बताएको छ ।

आयोजनाबाट उत्पादित विजुली नेपाल विद्युत प्राधिकरणको दमौली प्रसारणलाइनमा जोडिने छ । आयोजनाले सुख्खायाममा अर्थात पुसदेखि चैतसम्ममा ५ करोड ७० लाख युनिट र वर्षायाममा २६ करोड ६ लाख युनिट गरी एक वर्षमा कुल ३१ करोड ७६ लाख युनिट विजुली उत्पादन गर्ने जनाएको छ । मुलुकमा अहिलेसम्म निर्माण गरिएका अन्य जलविद्युत आयोजनाहरू भन्दा निकै तिव्र गतिमा निर्माण भएको यो आयोजनाले नाकाबन्दी र भुकम्पको अलझन झेल्दै तोकिएको समयमा विद्युत उत्पादन गर्न लागेको हो ।

श्रोत: नागरीक, २०१३/०६/०८

ऊर्जा संकट हटाउन 'नेपालको जल नेपालीकै लगानी' नीति

ऊर्जा मन्त्रालयले 'नेपालको जल नेपालीकै लगानी' भन्ने नाराका साथ नेपालीकै लगानी बढाएर ऊर्जा सङ्कट हटाउने कार्यक्रम अगाडि सारेको छ ।

आदर्श उमावि लायकुमा शनिबार आयोजित प्रथम सितेरियो सोबुकान खुला राष्ट्रव्यापी कराँते प्रतियोगिता २०१६ को उद्घाटन कार्यक्रममा उर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले यस्तो धारणा राखेका हुन् ।

पुनःनिर्माणको काम पनि पूरा गर्न नेपाली खेलाडी अगाडि बढ्नुपर्नेमा जोड दिँदै उनले खेलकुदका क्षेत्रमा राजनीति छिर्न नहुनेमा जोड दिए ।

कार्यक्रममा मध्यपुरका समाजसेवी मदनसुन्दर श्रेष्ठले खेलका माध्यमबाट विश्व सामु नेपालीको पहिचान देखाउन खेलाडी सफल हुँदै गएकाले यस क्षेत्रमा सरकारले लगानी बढाउनुपर्नेमा जोड दिए ।

कार्यक्रममा महिला बेचबिखन रोकन उल्लेख्य भूमिका खेलेबापत अमेरिकाबाट सम्मान पाएकी भक्तपुर प्रहरी परिसरका प्रहरी उपरीक्षक किरण वज्राचार्य तथा मध्यपुर थिमिमा भैरवनाच पुनःसंचालन गर्न योगदान पुर्याउने अर्जुन श्रेष्ठ, फुटबल खेलमा योगदान दिने उपेन्द्रमान सिंह, कराँतेका प्रमुख प्रशिक्षक सञ्जय श्रेष्ठ, मण्डेकाजी श्रेष्ठ र मुकुन्द महर्जनलाई सम्मान गरिएको थियो ।

प्रतियोगितामा काठमाडौँ उपत्यकाका भक्तपुर, ललितपुर र काठमाडौँ, काभ्रेपलाञ्चोक, चितवन, मोरङ सिन्धुली र झापाबाट सहभागी २०० खेलाडीबीच खेल हुँदैछ । रासस

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७३/०६/०८

माथिल्लो मस्र्याङ्दीबाट ५० मेगावाट थपिने

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले दसैंको समयमा लोडसेडिङ घटाउने तयारी गरेको छ । सो समयमा दैनिक औसत २ देखि ३ घण्टा मात्रै लोडसेडिङ गर्ने तयारी छ । दसैंका मुख्य दिनमा औद्योगिक प्रतिष्ठानहरू बन्द हुने भएकाले बिजुली बचत हुन्छ, त्यसैकारण दसैंमा फूलपातीको दिनदेखि दसैं नसकिँदासम्म दिनको २ देखि ३ घण्टासम्म मात्रै लोडसेडिङ हुने प्राधिकरणका विद्युत् भारप्रेषण विभाग प्रमुख विष्णुप्रसाद श्रेष्ठले जानकारी दिए ।

‘दसैंमा मुख्यतयः घरायसी उपभोक्ताका लागि मात्रै बिजुली खपत गर्दा हुन्छ । व्यावसायिक औद्योगिक प्रतिष्ठान प्रायः बन्द हुने भएकाले खपत घटेर बिजुली बचछ, त्यसैले लोडसेडिङ २ घण्टासम्म झार्न सकिन्छ,’ श्रेष्ठले भने । उनले उत्पादन बढेकाले भारतबाट आयात भएको ५० मेगावाट बिजुली पनि अहिले नल्याइने बताए ।

माथिल्लो मस्र्याङ्दीबाट उत्पादन भएको ५० मेगावाट बिजुली दसैंअघि नै बाल्न पाइने अवस्था छ । चाइनिज कम्पनी सिनो हाइड्रो र मनकामना केबलकार समूहको प्रवर्द्धन रहेको नेपाली कम्पनी सिनो हाइड्रो सगरमाथाले लमजुङको भुलभुले गाविसमा पावरहाउस राखेर मस्र्याङ्दी नदीबाट बिजुली निकालेको हो ।

सो आयोजनाबाट उत्पादित बिजुलीको उद्घाटन आगामी सोमबार ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले गर्दै छन् । नेपालीको मुख्य चाड दसैंमा लोडसेडिङ कम गर्नुपर्ने बाध्यताका बीच खपत पनि घट्टा प्राधिकरणलाई सहज हुने देखिएको छ । दसैंमा फूलपातीका दिनदेखि प्रायः उद्योगधन्दा तथा कलकारखाना बन्द हुन्छन्, त्यसैकारण औद्योगिक क्षेत्रमा खपत हुने बिजुली घरायसी उपभोक्ताका लागि वितरण गर्दा लोडसेडिङ घट्नेछ । तर, कोजाग्रत पूर्णिमापछि भने अहिलेकै तालिकाअनुसार बिजुली कटौती हुनेछ । अहिले साताको साढे ४६ घण्टा लोडसेडिङ हुन्छ । एक दिन ६ घण्टा, एक दिन ७ घण्टा, तीन दिन साढे ६ घण्टा र दुई दिन आठ घण्टा लोडसेडिङ हुने गरेको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०६/०९

मध्य मस्याङ्दीको उत्पादन रोकेर माथिल्लो मस्याङ्दीको विद्युत् किन्ने तयारी

छबिलाल बगाले/भीम गौतम

निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित माथिल्लो मस्याङ्दी 'ए' आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् खरिद नगरे जरिवाना तिर्नुपर्ने भएपछि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले आफ्नै आयोजना मध्य मस्याङ्दीको उत्पादन रोकेर खरिद गर्ने भएको छ । माथिल्लो मस्याङ्दीको विद्युत् खेर फाल्दा ८० प्रतिशत जरिवाना तिर्नुपर्ने भएपछि तत्कालका लागि मस्याङ्दी आयोजनाको एक युनिट बन्द गर्ने तयारी भइरहेको प्राधिकरण स्रोतले जनाएको छ । समयमै प्रशारणलाइन नबनाउँदा मस्याङ्दीको विद्युत् खेर जाने अवस्था सिर्जना भएको छ ।

मध्य मस्याङ्दी-तल्लो मस्याङ्दी प्रशारणलाइनको डबल सर्किटको काम सम्पन्न नभइसकेकोले सो लाइनबाट थप प्रशारणको सम्भावना छैन । “अहिले वर्षा नसकिएकोले दुवै आयोजनाको उत्पादन कम छैन, दुवैबाट उत्पादित विद्युत्बाट थप बिजुली जान सक्ने अवस्था नभएकोले बिजुली खेर फाल्नुको विकल्प नै छैन,” प्राधिकरणका एक अधिकारीले बताए ।

माथिल्लो मस्याङ्दीले सोमबारदेखि ५० मेगावाट व्यापारिक उत्पादन सुरु गर्दैछ । सो बिजुलीको लागि प्रशारणलाइन साँघुरो भएपछि विद्युत् प्राधिकरण आफ्नै बिजुली खेर पठाउने बाध्यतात्मक अवस्थामा पुगेको हो । प्राधिकरणका अनुसार हाल विद्यमान १३२ केभीको मध्यमस्याङ्दी-तल्लो मस्याङ्दी प्रशारणलाइनबाट १ सय ४० मेगावाटमात्र विद्युत् प्रशारण गर्न सकिने अवस्था छ भने सो लाइनबाट ७० मेगावाटको मध्यमस्याङ्दी र ६९ मेगावाटको तल्लो मस्याङ्दीको गरी १ सय ३९ मेगावाटको बिजुली प्रशारण गरिरहेको छ ।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ सिनो हाइड्रोको एउटा युनिटबाट मात्र उत्पादन गर्न लागेकोले खेर नजाने दाबी गर्छन् । “खेर नजाने गरी व्यवस्थापन गरेका छौं, केही महिनापछि हिउँद लागेपछि त झन् समस्या हुँदैन,” उनले भने ।

प्राधिकरण स्रोतका अनुसार मध्य मस्याङ्दीको एउटा युनिट बन्द गर्दा प्रतिमहिना ७ करोडको दरले घाटा हुनेछ । प्राधिकरणले वर्षदेखि मध्य मस्याङ्दीदेखि तल्लो मस्याङ्दीसम्मको १३२ केभी सिंगल सर्किटलाई डबल बनाउने कार्य गरे पनि विगत केही समयदेखि यसको काम रोकिएको छ ।

लमजुङ खण्डदेखि तनहुँको तुरतुरेसम्म डबल सर्किट बनाए पनि त्योभन्दा अगाडिको झण्डै २५ किलोमिटर भागमा काम रोकिएको हो । मध्यमस्याङ्दी डुम्रे-दमौली प्रशारणलाइन आयोजनाका प्रमुख गणेश केसीका अनुसार लमजुङदेखि तल्लो मस्याङ्दीसम्मको १३२ डबल सर्किट आगामी डेढ महिनामा निर्माण कार्य सकिनेछ । मंसिरदेखि हिउँद सुरु हुने र मस्याङ्दी नदीमा पानीको बहावमा कमी भई विद्युत् उत्पादनमा समेत कमी आउने हुनाले हिउँद महिनाभरि यही सर्किटले नै धान्ने प्राधिकरणका लमजुङ वितरण केन्द्र प्रमुख माधव न्यौपानेको दाबी छ । उनका अनुसार हिउँदयाममा सबै आयोजनाले मुस्किलले आधामात्रै विद्युत् उत्पादन गर्ने भए पनि आगामी वर्षायाम भने निकै चुनौतीपूर्ण हुनेछ ।

ऊर्जामन्त्रीले उद्घाटन गर्ने

लमजुडको भुलभुलेमा निर्माण सम्पन्न ५० मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मस्याङ्दी-ए जलविद्युत् आयोजनाको उद्घाटन ऊर्जामन्त्री जर्नादन शर्माले सोमबार काठमाडौँस्थित हायात रिजेन्सी होटलमा गर्ने कार्यक्रम तय भएको छ ।

मन्त्री शर्माले आयोजनास्थलमा रहेका कर्मचारीलाई स्विच थिचन लगाएर आयोजनाको विधिवत् रूपमा उदघाटन गर्ने कार्यक्रम तय भएको हो ।

मन्त्री शर्मासँग उद्घाटनका निम्ति आयोजनास्थल लमजुडको भुलभुले पुग्ने समय नभएकाले होटलबाटै फोनमार्फत स्विच थिचन लगाएर आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत्को उदघाटन गर्ने आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत कर्ण अधिकारीले जानकारी दिए ।

चीनको बहुराष्ट्रिय कम्पनी सिनो र चितवन कोई समूहको सगरमाथा पावर कम्पनीले मस्याङ्दीबाट बिजुली निकाल्न लागेको हो । जडित क्षमता कुल ५० मेगावाट रहेको यस आयोजनाबाट २५ मेगावाट र आगामी ३ महिनापछि अर्को २५ मेगावाट विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य लिएको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७३/०६/०९

त्रिशूली थ्री एको पहुँच मार्ग निर्माणको जिम्मा सेनालाई

माथिल्लो त्रिशूली थ्री ए जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत्गृह (पावरहाउस)देखि बाँधस्थल (हेडवक्रस)सम्म जाने पहुँच मार्ग निर्माणको जिम्मा नेपाली सेनालाई दिइने भएको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरण सञ्चालक समितिको शुक्रबार बसेको बैठकले भूकम्पका कारण निर्माण भत्किएको करिब ५ किलोमिटर बाटो निर्माणको जिम्मा सेनालाई दिने निर्णय गरेको हो ।

६० मेगावाटको यो आयोजनाअन्तर्गत नुवाकोटको सिम्लेमा रहेको पावर हाउसदेखि रसुवाको फालेटारमा रहेको हेडवक्रस पुग्ने बाटो अघिल्लो वर्षको भूकम्पका कारण भत्किएको थियो । सेनाले यसअघि नै मर्मत गरेको भए पनि यो वर्षको वर्षात्का कारण फेरि क्षति पुगेको थियो ।

आयोजना अघि बढाउन बाटो खुल्ने

यो बाटो मर्मत हुने भएपछि आयोजना अघि बढाउन बाटो खुल्ने नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले बताए । ‘आयोजना अघि बढाउन मुख्य समस्या नै यही थियो,’ घिसिङले भने, ‘अब बाटो निर्माणको सम्पूर्ण जिम्मा नेपाली सेनाले लिन्छ, त्यसपछि कामलाई गति दिन पनि सहज हुनेछ ।’ सडक निर्माणसँगै सेनाले हेडवक्रसको दायाँ-बायाँ सुरक्षा पर्खाल (प्रोटेक्सन वाल) पनि लगाउनेछ । इन्जिनियरिङ, प्रोक्योरमेन्ट र कन्स्ट्रक्सन (इपिसी) ठेकामा भेरिएसनमार्फत ठेकेदारलाई काम गर्न दिँदा विवाद हुने सम्भावना रहेकाले नेपाल सरकारमार्फत सेनालाई दिने निर्णय गरिएको घिसिङले जानकारी दिए ।

गल्छी-रसुवागढी सडकअन्तर्गत पर्ने यो बाटो भूकम्प र पहिरोका कारण ड्याकसमेत नभेटिने गरी सडक क्षतिग्रस्त भएको थियो । यो आयोजनाको बाटो प्राधिकरणले बनाउने कि ठेकेदार कम्पनी चाइना गेजुवा ग्रुप अफ कम्पनी (सिजिजिसी)ले बनाउने भन्नेमा विवाद थियो । यसअघि आयोजनाका परामर्शदाता नर्थवेस्ट हाइड्रो कर्पोरेसन र स्वतन्त्र विज्ञ समूहले सडक निर्माण प्राधिकरणले नै बनाइदिनुपर्ने प्रतिवेदन दिएका थिए ।

पूरक सम्झौताको तयारी

प्राधिकरणले ऋण लगानीको अवधि लम्ब्याउन अब एक्जिम बैंकलाई अनुरोध गर्ने तयारी गरेको छ । एक्जिम बैंक, अर्थ मन्त्रालय र प्राधिकरणबीच २१ दिनभित्रमा आयोजना निर्माण सम्पन्न हुने विस्तृत कार्यतालिकासहितको निर्णयपुस्तिकामा हस्ताक्षर भएको छ । आयोजना र ठेकेदारबीच पूरक सम्झौता भएपछि एक्जिम बैंकले ऋणको सहूलियतपूर्ण अवधिको म्याद थप्ने प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक घिसिङले बताए ।

१७ वैशाख ०७१ मा सकिएको ३५ महिने ठेक्का सम्झौताको म्याद विद्युत् प्राधिकरणले फेरि २६ महिना थपेको थियो । आयोजनाको निर्माण १६ असार २०७३ (३० जुन २०१६) मा सकने लक्ष्य यसअघि राखिएको भए पनि भूकम्पका कारण काम बन्द भएको थियो । भूकम्पले सिजिजिसीका एस्क्याभेटर, डोजरलगायतका हेभी इक्विपमेन्ट, प्रयोगशालालगायतमा पूर्ण रूपमा क्षति पु-याएको छ ।

यो आयोजनाको काम नसकिँदै ऋण तिर्ने समय सुरु भइसकेको छ । आयोजनाको ऋण लगानीकर्ता चिनियाँ आयात-निर्यात (एक्जिम) बैंकले ५ वर्षको ब्याज तिर्नुनपर्ने अवधि (ग्रेस पिरियड) सकिएको भन्दै भदौको दोस्रो सातापछि ऋणको सावाँ-ब्याज तिर्न सरकार र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई पत्राचार गरेको थियो ।

आयोजनाका लागि चीनले एक्जिम बैंकमार्फत ११ करोड ५७ लाख अमेरिकी डलर ऋण दिएको थियो । वार्षिक १.७५ प्रतिशत ब्याजदरमा ५ वर्षको ग्रेस पिरियडसहित २५ वर्ष सहूलियतपूर्ण ऋण आयोजनालाई दिइएको हो । सिभिल,

इलेक्ट्रोमेकानिकल र हाइड्रो मेकानिकल कामका लागि ८ करोड ९१ लाख ८० हजार, परामर्शदाताका लागि ३९ लाख ३० हजार र प्रसारण लाइनका लागि २ करोड २६ लाख डलर ऋण चीनले दिएको थियो ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०६/१०

माथिल्लो मस्र्याङ्दीले उत्पादन थाल्यो, २५ मेगावाट राष्ट्रिय प्रसारणमा

छबिलाल बगाले

उत्तरी लमजुङको भुलभुले गाविसमा निर्माण सम्पन्न ५० मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मस्र्याङ्दी ए जविद्युत आयोजनाले सोमवारबाट व्यावसायिक उत्पादन थालेको छ ।

५० मेगावाट क्षमताको यो आयोजनाबाट प्रसारण लाइनको अभावमा २५ मेगावाटमात्रै उत्पादन गरिएको हो चीनको बहुराष्ट्रिय कम्पनी सिनो हाइड्रो र नेपालको चितवन कोई समूहको संयुक्त लगानीमा निर्माण भएको यो आयोजनाबाट निर्धारित तीन वर्षभित्रै निर्माण पुरा भएर विद्युत् उत्पादन शुरु भएको हो ।

आयोजनको उद्घाटन उर्जा मन्त्री जनार्दन शर्माले काठमाडौँबाट निर्देशन दिएपछि लमजुङका सांसद् डा. भीष्म अधिकारीले गरेका हुन् ।

उद्घाटन समारोहमा चीनस्थित सिनो हाइड्रोका उच्च अधिकारीहरु पनि आएका छन् । १६ अर्ब रुपैयाँको लागतमा यो आयोजना निर्धारित तीन वर्षमै पुरा भएर विद्युत् उत्पादन सुरु भएको हो ।

यो आयोजनाबाट उत्पादित अरु २५ मेगावाट पनि ट्रान्समिसन लाइन बनेपछि आगामी डिसेम्बरबाट राष्ट्रिय प्रसारणमा जोडिनेछ ।

आजबाट उत्पादित विद्युत् भुलभुले मध्यमस्र्याङ्दी १३२ केभी प्रसारण लाइनमार्फत ६९ मेगावाट क्षमाको तल्लो मस्र्याङ्दी जलविद्युत् आयोजनाको प्रसारण लाइनमा जोडिएको हो ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७३/०६/१०

सिनो हाइड्रोले कालीगण्डकी अपर बनाउने

माथिल्लो मस्याङ्दी 'ए'को २५ मेगावाट सोमबारबाट राष्ट्रिय प्रसारणमा जोडिने

५० मेगावाटको माथिल्लो मस्याङ्दी 'ए' आयोजना निर्माण गरेको चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रो रिसोर्ससले ७२ मेगावाटको कालीगण्डकी अपर आयोजना बनाउने भएको छ ।

नेपालको जलविद्युत् विकासका लागि निरन्तरता दिन अब कालीगण्डकी अपरमा लगानी गर्न लागिएको सिनो हाइड्रोको मातृ कम्पनी पावर चाइना रिसोर्ससका प्रेसिडेन्ट सङ युमिडले बताए । 'नेपालको हितका लागि अब मस्याङ्दीपछि कालीगण्डकी अपर बनाउन लागेका छौं,' उनले आइतबार राजधानीमा गरिएको पत्रकार सम्मेलनमा भने । आयोजना ९२ प्रतिशत सिनो हाइड्रो र ८ प्रतिशत नेपाली लगानीकर्ताको लगानीमा निर्माण गर्न लागिएको हो । सरकारले आयोजनामा करिब २२ अर्ब रुपैयाँको विदेशी लगानी स्वीकृत गरिसकेको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग विद्युत् खरिद-बिक्री सम्झौता (पिपिए)को वार्ता चलिरहेको आयोजनाले जनाएको छ । आयोजनाले उत्पादन अनुमतिपत्र (जेनेरेसन लाइसेन्स)का लागि ०७० फागुनमा विद्युत् विकास विभागमा निवेदन दिएको थियो ।

जग्गाप्राप्ति मुख्य समस्या

जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि जग्गाप्राप्ति मुख्य समस्या रहेको प्रेसिडेन्ट सङ युमिडले अनुभव सुनाए । 'जग्गाप्राप्ति र कामदारका लागि भिसा लिन ज्यादै कठिन रहेछ,' उनले भने, 'निर्माणमा स्थानीयको सहयोग भने पाएका छौं ।' भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण माथिल्लो मस्याङ्दी एको निर्माणमा १० महिना ढिलाइ भएको र लागत ८ प्रतिशत वृद्धि भएको उनले बताए ।

'समय, लागत, सुरक्षा र गुणस्तरीय नियन्त्रण कम्पनीका प्राथमिकता हुन्,' उनले भने, 'यसले गर्दा नै आयोजना छिटो निर्माण गर्न सफल भयो ।' प्रेसिडेन्टले यस्तो बताइरहँदा सिनो हाइड्रोले ठेक्का लिएको १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रो आयोजना भने अलपत्र पारिरहेको छ । ४५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसीको ठेकेदार पनि सिनो हाइड्रो नै हो ।

२५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन सुरु

सिनो हाइड्रो आफैँले प्रवर्द्धन गरेको माथिल्लो मस्याङ्दी 'ए' आयोजनाको २५ मेगावाट विद्युत् सोमबार व्यापारिक रूपमा राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिने भएको छ । कम्पनीले ४५ महिनामा ५० मेगावाटको आयोजना निर्माण गरेको हो । आयोजनामा सिनो हाइड्रोको ९० प्रतिशत र नेपाली लगानीकर्ताको १० प्रतिशत लगानीमा निर्माण भएको हो । चिनियाँ एक्विजिभ बैंकबाट ऋण लिएर आयोजनाको निर्माण गरिएको हो ।

श्रोत: नागरीक, २०१३/०६/१०

सिनो हाइड्रोले माथिल्लो कालीगण्डकी बनाउने

लक्ष्मण वियोगी

चीनको सिनो हाइड्रो कम्पनीले नेपालीनिजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा ६५ मेगावाटको माथिल्लो कालीगण्डकी जलविद्युतआयोजना निर्माण गर्ने भएको छ ।

निजी क्षेत्रको रूपमामाथिल्लो मरुयाङ्दी (५० मेगावाट) को निर्माण पूरा गरेलगत्तैकम्पनीले यो दोस्रो आयोजनासुरु गर्नलागेको हो । सरकारीतहमानकारात्मक छविबनाएको कम्पनीले निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमाभने सकारात्मक परिणाम देखाएको छ । अन्यजलविद्युत, प्रसारण

लाइनलगायत आयोजना निर्माणमा अधिकांश चिनियाँ कम्पनीको छवि नेपालमा राम्रो छैन ।

पावर चाइना रिसोर्सज लिमिटेडको होल्डिङ कम्पनीको रूपमा नेपालमा काम गर्दै आएको सिनो हाइड्रोले १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रो र ४ सय ५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसीमा काम गरिरहेको छ । म्याग्दीमा निर्माण हुने कालीगण्डकीको हालसम्म वातावरणीय अध्ययन र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग 'कनेक्सन एग्जिमेन्ट (प्रसारण लाइन सम्झौता)' पूरा भएको सिनो हाइड्रो-सगरमाथापावर कम्पनीका उपाध्यक्ष शिशुपाल क्षेत्रीले जानकारी दिए ।

'आयोजनाको अध्ययन अनुमितपत्र हालसम्मटे «ड लिंकग्लोबल नामक कम्पनीको नाममा छ, प्राधिकरणसँग विद्युतखरिद सम्झौता (पिपिए) को वार्ता भइरहेको छ,' उनले आइतबार नागरिकसँगभने, 'पिपिए भएपछि उत्पादन अनुमितपत्र लिने प्रक्रिया अघि बढाइन्छ, केहीमहिना भित्रै सिनो हाइड्रो टे «ड लिंकग्लोबलको 'संयुक्तकम्पनी स्थापना हुन्छ ।'

२३ करोड ४० लाख अमेरिकी डलर (करिब २५ अर्ब १६ करोड ४४ लाख रुपैयाँ) लागतअनुमानगरिएको आयोजनामा ९२ प्रतिशतसिनो हाइड्रो र ८ प्रतिशत नेपालीकम्पनीको लगानीहुनेछ । 'सिनो हाइड्रो-अप्पर डाकी हाइड्रोपावर कम्पनी स्थापना गरी आयोजना निर्माण अघि बढाइने क्षेत्रीले बताए ।

माथिल्लो मरुयाङ्दीबाट बिजुलीउत्पादनको उद्घाटन गर्न नेपालआएकापावर चाइना रिसोर्सजकाअध्यक्षसड यू मिडले पनि दोस्रो आयोजनाका रूपमामाथिल्लो कालीगण्डकीको काम अघि बढाइएको बताए ।

'यहाँनिर्माणमैत्रीवातावरण बन्दै गएकाले अर्को आयोजनाको काम सुरु गर्न लागिएको हो,' उनले भने, 'माथिल्लो मरुयाङ्दीमा जस्तै यसमापनि सरकार, स्थानीय र सरोकारवालानिकायले सहयोग गर्ने विश्वास छ ।'

नेपालपर्याप्तजलविद्युतउत्पादनको सम्भावनाभएकाले पनि कम्पनीले लगानी बढाउन लागेको उनको भनाइ छ । राजनीतिकअस्थिरता, सुरक्षा, जग्गा अधिग्रहण र स्थानीय समस्याले नेपालमाजलविद्युतआयोजना निर्माणमा केही समस्या देखिएको मिडले बताए । 'पाकिस्तान, अपगानिस्तानलगायतमुस्लिम देशको तुलनामाभने यहाँलगानीमैत्रीवातावरण छ,' उनले थपे, 'यहाँवातावरण अझ राम्रो बन्दै जाओस् । हामीथपलगानीविस्तार गर्नेछौं ।'

कम्पनीले हरेक आयोजनामासमय, सुरक्षा, गुणस्तर र लागतलाई ध्यानदिएर कामगर्दै आएको बताउँदै उनले भने, 'नेपालमाकामगर्दा पनि सरकारको उचितसहयोगको अपेक्षागरिएको छ ।' सरकारी निकायले अघि बढाएकाकुलेखानी र माथिल्लो तामाकोसीको काममा ढिलाइ हुनुको पछाडि यहीँको सरकार जिम्मेवार रहेको मिडको तर्क थियो । 'चिनियाँकम्पनीतथाकर्मचारी दिनरात खटेर काम गर्छन्, यहाँत्यस्तो छैन,' उनले भने,

‘आयोजनानिर्माणको अनुकूलवातावरण नभएकाले पनिनिर्माण ढिला भएको हुनुसक्छ ।’
निजी क्षेत्रको रूपमापहिलो जलविद्युतआयोजनानिर्माण पूरा गरेर दोस्रो सुरु गर्ने सिनो हाइड्रो पहिलो
विदेशीकम्पनीहो । ६० को दसकअघि नै ६० मेगावाटको खिम्ती र ४५ मेगावाटको भोटेकासी पूरा गरेकानर्वेजियन र
अमेरिकीकम्पनीले दोस्रो आयोजनानिर्माण गरेनन् ।नर्वेजियनकम्पनी स्ट्याटक्राफ्टले ६ सय ५०
मेगावाटकोतामाकोसी-३ को अनुमतिपत्रलिएपनिभारतमापिपिएगर्न नसकेपछि छोडेको छ ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७३/०६/१०

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत आयोजनाबाट विद्युत उत्पादन शुरू

दीपक अधिकारी

चिनियाँ बहुराष्ट्रिय कम्पनी सिनो र नेपालको सगरमाथा हाईड्रोपावर कम्पनीको संयुक्त लगानीमा उत्तरी लमजुङको भुलभुलेमा निर्माण भएको ५० मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत आयोजनाबाट विद्युत उत्पादन शुरू भएको छ। यसअघि परिक्षण उत्पादन गरिसकेको आयोजनाले वयवसायिक उत्पादन थालेको हो।

आयोजनामा २५-२५ मेगावाट क्षमताका दुईवटा टर्बाइन जडान गरिएको छ। दुईवटामध्ये युनिट नम्बर १ बाट विद्युत उत्पादन भएको हो। आयोजनाले सोमबार काठमाडौं र भुलभुलेमा छुट्टाछुट्टै कार्यक्रम गरेर बिद्युत उत्पादन भएको जनाएको छ। लमजुङको भुलभुलेमा भएको औपचारिक कार्यक्रमलाई सांसद डा. भिष्मकान्त अधिकारीले उद्घाटन गरे। काठमाडौंको हायात होटलको भएको कार्यक्रममा भने उर्जामन्त्री जर्नादन शर्माले उद्घाटन गरेको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत कर्ण अधिकारीले जानकारी दिए।

निर्धारित समयमानै काम सकाएको सो आयोजनाको युनिट नम्बर २ को पनि सफल परीक्षण भइसकेको छ। 'दुबै युनिटको सफल परीक्षण भइसकेको छ, अधिकारीले भने, 'प्राधिकरणसँगको सम्झौता बमोजिम ३ महिनापछि सञ्चालनमा ल्याइने छ।'

आयोजनाले टर्बाइन, टनेल र बाँधको परीक्षण सफल रूपमा सकिएको छ भने २० किलोमिटर दूरीमा रहेको भुलभुले-मध्यमर्स्याङ्दी प्रसारणलाइनको पनि सफल परिक्षण गरिसकेको छ। आयोजनाका लागि शुरुमा साढे १२ अर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिएपनि हालसम्म कति खर्च भयो सार्वजनिक भने गरिएको छैन।

आयोजनाबाट उत्पादित विजुली नेपाल विद्युत प्राधिकरणको दमौली प्रसारणलाइनमा जोडिने छ। आयोजनाले सुख्खायाममा अर्थात पुसदेखि चैतसम्ममा ५ करोड ७० लाख युनिट र वर्षायाममा २६ करोड ६ लाख युनिट गरी एक वर्षमा कुल ३१ करोड ७६ लाख युनिट विजुली उत्पादन गर्ने जनाएको छ।

चाइनिज कम्पनी सिनो हाइड्रोको ९० र सगरमाथा हाइड्रोपावरको १० प्रतिशत लगानी रहेको माथिल्लो मर्स्याङ्दी-ए आयोजनाको कुल ५.२ किलोमिटर सुरुङबाट रन अफ रिभर प्रविधिमा बनेको हो।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०१३/०६/१०

महङ्गो बिजुलीले बढायो उत्पादन लागत

विद्युतको विभेदपूर्ण वितरण र महशुल वृद्धिका कारण सबैभन्दा बढी समस्या वीरगञ्ज-पथलैया औद्योगिक कोरिडोरका उद्योग प्रतिष्ठानले झेल्नु परेको उद्योगीहरूले बताएका छन् । औद्योगिक लगानी परिमाणका आधारमा ठूलो कोरिडोरकै उद्योग सङ्कटमा परेको उद्योगीहरूले बताएका हुन् । नेपाल विद्युत प्राधिकरणले हालै विद्युत् महशुल बढाएपछि अन्य औद्योगिक कोरिडोरको तुलनामा बढी लोडसेडिडसमेत खेप्दै आएका यो क्षेत्रका उद्योगको उत्पादन लागत झन् बढ्न गएको उद्योगीको भनाइ छ ।

अधिक विद्युत् कटौतीको मार खेपिरहेका उक्त क्षेत्रका उद्योग प्राधिकरणले गत साउनदेखि महशुल बढाएपछि अझ समस्याग्रस्त बन्न पुगेको वीरगञ्ज उद्योग वाणिज्य सङ्घका अध्यक्ष प्रदीपकुमार केडियाले बताए । ‘ महशुल बढेपछि स्वभाविक रूपमा उत्पादन लागत बढ्न गएको छ,’ अध्यक्ष केडियाले भने ‘ महशुल वृद्धिबाट उद्योगमा पर्ने अप्ठेरोका बारेमा हामीले पटक-पटक ध्यानाकर्षण गरायौं । तर, सरकारले सुनेन ।’

प्राधिकरणले ११ केभी प्रसारण लाइनबाट आपूर्ति लिएका औद्योगिक ग्राहकका लागि २० देखि २६ प्रतिशतसम्म महशुल बढाएको छ । सबैभन्दा बढी औद्योगिक लगानी रहेको यो कोरिडोरका अधिकांश उद्योगले ११ केभीबाट विद्युत् आपूर्ति लिएका छन् । प्राधिकरणले सो प्रसारण लाइनका लागि ‘टाइम अफ डे’ अन्तर्गत २४ घण्टालाई तीन भागमा विभाजन गरी महशुल दर निर्धारण गरेको छ । प्राधिकरणका अनुसार साँझ ५ देखि राति ११ बजेसम्म पिक टाइममा प्रतियुनिट १० रुपैयाँ ५० पैसा, राति ११ देखि बिहान ५ बजेसम्म अफ पिक टाइमका लागि ५ रुपैयाँ ४० पैसा र बिहान ५ देखि साँझ ५ बजेसम्म नर्मल टाइममा ८ रुपैयाँ ५५ पैसा महशुल तोकिएको छ । यसअघि महशुल दर क्रमशः ८ रुपैयाँ ७५ पैसा, ४ रुपैयाँ ३० पैसा र ७ रुपैयाँ १० पैसा रहेको प्राधिकरणले बताएको छ ।

उद्योगी राजेश क्यालले मधेश बन्द र नाकाबन्दीको मार खेपेका वीरगञ्ज क्षेत्रका उद्योग प्रतिष्ठानलाई प्राधिकरणको अव्यवहारिक वितरण र महशुल वृद्धिले झन् सङ्कटमा पारेको बताए । ‘अन्य कोरिडोरको तुलनामा बढी लोडसेडिडका कारण यसै पनि यो क्षेत्रका उद्योगको उत्पादन खर्च बढी थियो । त्यसमाथि महशुल वृद्धिले भार थपेको छ,’ क्यालले भने ।

अहिले यो कोरिडोरमा बिहान ५ बजेदेखि साँझ ६ बजेसम्म १३ घण्टा विद्युत् आपूर्ति हुन्छ । यो अन्य कोरिडोरको तुलनामा न्यून भएको सङ्घका वरिष्ठ उपाध्यक्ष ओमप्रकाश शर्माले बताए । यसअघि सुक्खायाममा प्राधिकरणले यो क्षेत्रमा दैनिक ८ घण्टा आपूर्ति भएको बताए पनि पटकपटकको ट्रिपिडका कारण औसत ६ घण्टाभन्दा बढी बिजुली नपाइएको उद्योगीहरूले बताउने गरेका छन् ।

उपाध्यक्ष शर्मा प्राधिकरणले भारतबाट ल्याएको ८० मेगावाट बिजुलीबाट कोरिडोरलाई आपूर्ति दिएकाले बढी लोडसेडिड परेको बताउँछन् । ‘यहाँको आवश्यकता २ सय मेगावाट हो । ८० मेगावाटमा काम चलाउँदा उत्पादनमा समस्या भएको छ,’ उनले भने । विगतमा राष्ट्रिय प्रसारण लाइनबाट यो क्षेत्रका लागि १ सय १० मेगावाट विद्युत् आपूर्ति भएकोमा अहिले उद्योगहरू परिमाण कटौतीको मारमा परेको शर्माले बताए ।

बढी विद्युत् आवश्यक पर्ने उद्योगहरू थप समस्यामा परेका छन् । फलामजन्य, सिमेण्ट, क्लिङ्कर, प्लाष्टिकजस्ता उद्योगहरू विद्युत्को समस्याबाट बढी पिरोलिएको श्री सिमेण्ट्स इण्डस्ट्रिजका प्रबन्ध निर्देशकसमेत रहेका सङ्घका सचिव अनिलकुमार अग्रवालले बताए ।

तुलनात्मक महङ्गो बिजुलीका कारण कोरिडोरका उद्योगको प्रतिस्पर्धी क्षमतामा ह्रास आएको उद्योगीहरूको गुनासो छ । सरकारले ३ वर्षअघिसमेत विगतमा पनि लोडसेडिङ घटाउने भन्दै महशुल बढाएपनि लोडसेडिङ झन् बढेको उद्योगी क्यालले बताए ।

न्यून विद्युत् आपूर्तिका कारण कोरिडोरका उद्योगले जनेरेटर चलाएर निकालेको विद्युत् ३ गुणासम्म महङ्गो पर्ने जाने उद्योगीको गुनासो छ । एउटा अध्ययनले यो कोरिडोरका उद्योगले अन्य कोरिडोरको तुलनामा ५८ प्रतिशतसम्म महङ्गो उर्जा उपभोग गर्नु परेको तथ्य पत्ता लगाएको थियो ।

श्रोत: अभियान, २०७३/०६/११

माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' बाट विद्युत् उत्पादन शुरू

नीरज अधिकारी

उत्तरी लमजुङको भुलभुलेमा निर्माण भएको ५० मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन शुरू भएको छ । चिनियाँ बहुराष्ट्रिय कम्पनी सिनो र नेपालको सगरमाथा हाइड्रोपावर कम्पनीको संयुक्त लगानी रहेको यो आयोजनाले सोमवारदेखि व्यावसायिक उत्पादन शुरू गरेको हो । आयोजनाले यसअघि परीक्षण उत्पादन गरेको थियो ।

आयोजनाले सोमवार काठमाडौँ र भुलभुलेमा छुट्टाछुट्टै कार्यक्रम गरेर विद्युत् उत्पादन थालेको हो । आयोजनास्थल भुलभुलेमा भएको औपचारिक कार्यक्रमको सांसद डा. भीष्मकान्त अधिकारीले उद्घाटन गरेका थिए भने काठमाडौँको ह्याट होटलमा भएको कार्यक्रममा ऊर्जामन्त्री जर्नादन शर्माले उद्घाटन गरेको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत कर्ण अधिकारीले जानकारी दिए ।

आयोजनामा २५/२५ मेगावाट क्षमताका दुईओटा टर्वाइन जडान गरिएको र तीमध्ये युनिट नं. १ बाट विद्युत् उत्पादन भएको आयोजना सरोकार समितिका अध्यक्ष जीतबहादुर गुरुङले बताए । आयोजनाले निर्धारित समयमा नै काम सकेको छ । आयोजनाको युनिट नं. २ को पनि सफल परीक्षण भइसकेको छ । दुवै युनिटको सफल परीक्षण भइसकेकाले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँगको सम्झौताअनुसार ३ महीनापछि सञ्चालनमा ल्याइने आयोजनाले बताएको छ ।

आयोजनाको टर्वाइन, टनेल र बाँधको परीक्षण सफल रूपमा सकिएको छ भने २० किलोमिटर दूरीमा रहेको भुलभुले-मध्यमर्स्याङ्दी प्रसारण लाइनको पनि सफल परीक्षण भइसकेको छ ।

आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको दमौली प्रसारण लाइनमा जोडिनेछ । आयोजनाले सुक्खायाम अर्थात् पुसदेखि चैतसम्ममा ५ करोड ७० लाख युनिट र वर्षायाममा २६ करोड ६ लाख युनिट गरी एक वर्षमा कुल ३१ करोड ७६ लाख युनिट बिजुली उत्पादन गर्ने बताएको छ ।

आयोजनाले आफ्नै लगानीमा ट्रान्समिशन लाइनसमेत निर्माण गरेको थियो । आयोजनाका लागि शुरूमा साढे १२ अर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिए पनि हालसम्म कति खर्च भयो भन्ने तथ्याङ्क भने सार्वजनिक गरिएको छैन । चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रोको ९० र सगरमाथा हाइड्रोपावरको १० प्रतिशत लगानी रहेको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' आयोजनाको सुरुङ कुल ५ दशमलव २ किलोमिटर लामो छ । यो आयोजना 'रन अफ द रिभर' प्रविधिमा बनेको हो । लमजुङमा हालसम्म बनेका सबै जलविद्युत् आयोजना यही प्रविधिअनुसार नै बनेका छन् । सो आयोजनाको बाँध क्षेत्र ९ सय ५ मिटर उचाइमा छ ।

आयोजनाको निर्माण कार्य २०७० सालमा शुरू भएको थियो । २०७३ असोज १ गतेसम्ममा व्यावसायिक उत्पादन गर्ने समय भए पनि आयोजनाले १ वर्षअघि नै उत्पादन गर्न सक्ने भनेर सरकारलाई लिखित पत्राचार गरेको थियो । तर, भूकम्प र भारतीय नाकाबन्दीका कारण आयोजनाको काम पछि धकेलिँदा पनि तोकिएको समयमै आयोजना सम्पन्न गर्न सफल भएको आयोजना जनसम्पर्क अधिकृत अधिकारीले बताए । १३ अर्ब रुपैयाँ खर्च अनुमान गरिए पनि नाकाबन्दी तथा विभिन्न आन्दोलनका कारण १५ अर्ब रुपैयाँ खर्च भएको आयोजनाको दाबी छ । आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने ऋण एक्जिम बैङ्क अफ चाइनाबाट लिइएको हो ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०६/११

पाँचथरमा १७ अर्बका ४ जलविद्युत् आयोजना बन्दै

पाँचथरमा करिब एक सय मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने चार आयोजनाको काम धमाधम भइरहेको छ । हेवा खोला र काबेली नदीमा बन्न लागेका यी आयोजनामा १७ अर्ब ६ करोड रुपैयाँ लगानी हुन लागेको प्रवर्द्धक कम्पनीहरूले जनाएका छन् ।

पाँचथर पावर कम्पनीले निर्माण गरिरहेको 'हेवा ए' आयोजनाको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ । दुई अर्ब ५० करोड लागतको यो आयोजनाबाट १४.९ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुनेछ ।

आयोजना प्रमुख पुष्पज्योती ढुंगानाका अनुसार ०६९ मंसिरबाट निर्माण सुरु भएको यो आयोजनाले परीक्षण उत्पादन सुरु गरिसकेको छ । "आयोजनाको सम्पूर्ण काम सकिएकाले अहिले परीक्षण उत्पादन गरिरहेका छौं । निर्धारित समयमा काम सम्पन्न नहुँदा अनुमानभन्दा ३६ करोड लागत बढेको छ," उनले भने ।

माउन्टेन हाइड्रो प्रालिले पनि हेवा खोलामै २१.६ मेगावाट क्षमताको तल्लो हेवाखोला जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । तीन अर्ब ६६ करोडको लागतमा यो आयोजना बन्न लागेको हो ।

आयोजनाको ६० प्रतिशत काम सकिएको आयोजना प्रमुख गणेश सुब्बाले जानकारी दिए । अबको ८ महिनामा काम सम्पन्न गर्ने लक्ष्य निर्माण कम्पनीको छ ।

पाँचथर र ताप्लेजुङको सीमा हुँदै बग्ने काबेली नदीमा पनि दुई ठूला जलविद्युत् आयोजनाको काम भइरहेको छ । ३६.६ मेगावाट क्षमताको काबेली ए आयोजना निर्माणको जिम्मा तीनवटा चिनियाँ कम्पनीले पाएको आयोजना प्रमुख वीरेन्द्र श्रेष्ठले जानकारी दिए । १० अर्ब रुपैयाँ लागतमा निर्माण भइरहेको यो आयोजना मेची अञ्चलकै सबैभन्दा ठूलो जलविद्युत् आयोजना हो ।

झिङ्याङ, टीडब्लु र सीडब्लु नामक चिनियाँ कम्पनीले आयोजना निर्माण गर्ने जिम्मा पाएका छन् । "आयोजना सञ्चालनका लागि पूर्वाधार निर्माणको काम भइरहेको छ," श्रेष्ठले भने "दसैँलगत्तै मेकानिकल काम पनि सुरु हुन्छ ।"

पाँचथरको अमरपुर, पञ्चमी ताप्लेजुङको थेंचम्बु र नाङखोल्याङ क्षेत्रमा निर्माण हुने यो आयोजनाको काम सन् २०२० मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

काबेली नदीबाटै २५ मेगावाट क्षमताको काबेली बी जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य पनि भइरहेको छ । एक अर्ब ५० करोडको लगानीमा अरुण काबेली हाइड्रोपावर कम्पनीले यो आयोजनाको निर्माण सुरु गरेको हो ।

यो आयोजना निर्माणमा ७० प्रतिशत लगानी विभिन्न वित्तीय संस्था तथा बैंकहरूको छ । ३० प्रतिशत लगानी आयोजना निर्माणकर्ताले गर्ने सहमति गरेका छन् ।

आयोजना प्रमुख गुरुप्रसाद न्यौपानेका अनुसार नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंकसहित अन्य नौवटा बैंकहरूले आयोजना निर्माणका लागि लगानी गर्ने भएका हुन् । पाँचथरको थर्पु, अमरपुर र ताप्लेजुङको साब्लाखु, सिनाम थुम्बेदिन र चाक्सिबोटे लगायत क्षेत्र समेट्ने यो आयोजनाले गत महिनामात्र स्थानीयका लागि सेयर आह्वान गरेको थियो । यी चार आयोजना सम्पन्न भएपछि ९८.१ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । यसअघि फेमे खोलामा निर्माण सम्पन्न भएको खोरङ्गा जलविद्युत् आयोजनाबाट १.५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ ।

आयोजनाको काम सकिएर विद्युत् उत्पादन सुरु भए पनि बिद्युत् बिक्री गर्ने माध्यम नहुँदा आयोजनाले घाटा बेहोर्नुपर्ने अवस्था रहेको निर्माण कम्पनीले जनाएका छन् ।

काबेली करिडोर प्रसारणलाइन समयमै निर्माण नहुँदा यस्तो समस्या आएको हेवा ए का प्रमुख दुंगानाले बताए । करिडोर आगामी वैशाख दोस्रो सातासम्ममा निर्माण भइसक्ने बताइए पनि विविध कारण देखाउँदै पटक-पटक म्याद थप गरिँदै आएको छ । पाँचथर खण्डमा करिडोरको कामले गति लिन सकेको छैन ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७३/०६/११

५० मेगावाट विद्युत् थपियो

दीपक अधिकारी

चिनियाँ बहुराष्ट्रिय कम्पनी सिनो र नेपालको सगरमाथा हाइड्रोपावर कम्पनीको संयुक्त लगानीमा लमजुङको भुलभुलेमा निर्माण भएको ५० मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मरूयाङ्दी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन सुरु भएको छ । यसअघि परीक्षण उत्पादन गरिसकेको आयोजनाले व्यावसायिक उत्पादन थालेको हो । आयोजनामा २५÷२५ मेगावाट क्षमताका दुईवटा टर्बाइन जडान गरिएको छ । दुईवटामध्ये युनिट नं. १ बाट विद्युत् उत्पादन भएको हो । आयोजनाले सोमबार काठमाडौँ र भुलभुलेमा छुट्टाछुट्टै कार्यक्रम गरेर विद्युत् उत्पादन भएको जनाएको छ । लमजुङको भुलभुलेमा भएको औपचारिक कार्यक्रमको उद्घाटन सांसद डा.भीष्मकान्त अधिकारीले गरेका थिए ।

निर्धारित समयमा काम सकिएको यो आयोजनाको युनिट नं. २ को पनि सफल परीक्षण भईसकेको छ । 'दुवै युनिटको सफल परीक्षण भईसकेको छ', अधिकारीले भने, 'प्राधिकरणसँगको सम्झौता बमोजिम तीन महिनापछि सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।'

आयोजनाको टर्बाइन, टनेल र बाँधको परीक्षण सफल भईसकेको छ । २० किलोमिटर दूरिमा रहेको भुलभुले-मध्यमरूयाङ्दी प्रसारणलाइनको पनि सफल परीक्षण गरिएको छ । आयोजनाले आफ्नै लगानीमा ट्रान्समिसनलाइन निर्माण गरेको थियो । आयोजनाका लागि सुरुमा साढे १२ अर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिए पनि हालसम्म कति खर्च भयो त्यसको सार्वजनिक गरिएको छैन ।

आयोजनाबाट उत्पादित बिजुली नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको दमौली प्रसारणलाइनमा जोडिनेछ । आयोजनाले सुकखायाममा अर्थात पुसदेखि चैतसम्ममा पाँच करोड ७० लाख युनिट र वर्षायाममा २६ करोड ६ लाख युनिट गरी एक वर्षमा कुल ३१ करोड ७६ लाख युनिट बिजुली उत्पादन गर्ने जनाएको छ ।

चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रोको ९० र सगरमाथा हाइड्रोपावरको १० प्रतिशत लगानी रहेको माथिल्लो मरूयाङ्दी-ए आयोजनाको कुल ५.२ किलोमिटर सुरुडबाट रन अफ रिभर प्रविधिमा बनेको हो । लमजुङमा हालसम्म बनेका जलविद्युत् आयोजना पनि यही प्रविधि अनुसारनै बनेका थिए । निर्माण कम्पनीले विद्युत् प्राधिकरणसँग आयोजना निर्माण सम्पन्न पश्चात बिद्युत् उत्पादन हुने वर्ष प्रति युनिट ६.९५ सेन्टमा पीपीए गरेको थियो । यता स्थानीयवासीले भने आयोजनाले वातावरणीय क्षेत्रमा बेवास्ता गर्दै आईरहेको आरोप लगाउँदै आएका छन् । आयोजनाले ईआईए प्रतिवेदन अनुसार काम गर्न पटकपटक सुझाव दिँदा पनि कुनै सुनुवाइ नभएको बताएका छन् । स्थानीय प्रेमबहादुर भण्डारीको संयोजकत्वमा संघर्ष समिति बनाएर पटकपटक दबाव दिँदै आएका स्थानीयवासीले आयोजनाले ट्रान्समिसन लाइन विस्तार गर्दा मुआब्जा र क्षतिपूर्ति नदिएको भन्दै दिनहुँजसो आन्दोलन गर्दै आएका छन् ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७३/०६/११

नेपाल-भारत जलस्रोत विकास गाँठो कसरी फुकला ?

शीतलबाबु रेग्मी

हालै सम्पन्न प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालको भारत भ्रमणअघि नेपालीबीच आशंका र आशा दुवै थियो । आशंका यस अर्थमा थियो कि तेस्रो दल हुँदाहुँदै पनि भर्खरै पाएको कार्यकारी प्रमुखको जिम्मेवारीबाट हौसिएर नेपालीको स्वाभिमान धितो राखिने हो कि ? आशा यस अर्थमा कि छिमेकीले 'चाहेअनुसार' को सरकार नेपालमा स्थापना भएको पुरस्कारस्वरूप नेपालले विगतमा पाउनेभन्दा निकै ठूलो सहयोग पाउला कि ? यसमा सबैभन्दा चर्चित विषय जलस्रोत नै थियो । महाकाली सन्धि, पञ्चेश्वर परियोजना, डुबान समस्या, नयाँ ठूला जलविद्युत् आयोजना चर्चित विषयहरू थिए ।

चारदिने भ्रमणको बीचमा निस्केको पच्चीसबुँदे संयुक्त विज्ञप्तिले यी दुवै पक्षलाई निराश पारेको छ । आलोचना गर्न तम्सिएर बसेकाहरूलाई पनि ठूलो 'खुराक' मिल्न सकेन र 'आशा' खेती गरेर बस्नेहरू पनि निराश भए । यस्तै ठूलो आस गरेर बसेका मधेसकेन्द्रित दलहरूलाई पनि खासै उपलब्धि भएन । त्यसैले भ्रमणपश्चात् आएका प्रतिक्रिया पनि अस्पष्ट र निराशपूर्ण रहे । समष्टिमा यो भ्रमण नियमित खानापु्रीमै सीमित हुन गयो । जलस्रोत क्षेत्रले पनि ठूलो अपेक्षा राखेको थियो । महाकाली योजना सम्बन्धमा ठोस निर्णय आउला, डुबान समस्याको समाधान निस्केला, पञ्चेश्वरमा उदार मनले सहयोग होला, विद्युत् व्यापार सम्झौता र प्रसारण लाइन निर्माणले गति लेला आदि । तर यी सबै विषयमा कुनै ठोस निर्णय हुन सकेन । प्रधानमन्त्रीबाट नेपाली पक्षका विगतका अडान र प्रधानमन्त्रीको आफ्नै पार्टीभित्रका विरोधहरूलाई बेवास्ता गरेर सम्झौता गर्ने हिम्मत गर्न सक्नुभएन । भारतीय पक्षमा पनि जलस्रोतको विषयमा हतारोमा कुनै निर्णयमा पुग्ने चाहना देखिएन । यस भ्रमणमा डुबानसम्बन्धी समस्याको दीर्घकालीन समाधानको पनि अपेक्षा गरिएको थियो । यसमा नेपालको अडान स्पष्ट छ, नदी नियन्त्रण कार्य गर्दा भारत र नेपाल संयुक्त रूपमा सहमत भएपछि मात्र निर्माण सुरु गर्ने र यसको लागि नेपालतर्फ लाग्ने लागतसमेत मुख्यतः भारत सरकारले सहयोगस्वरूप बेहोर्ने । भारतमा गर्नुपर्ने कामको तुलनामा नेपालमा गर्नुपर्ने काम निकै कम रहेको परिप्रेक्ष्यमा यो उचित पनि छ । हाल पनि केही नदी नियन्त्रण कार्यमा भारतीय सहयोग रहेको छ ।

भारतले आफ्नो भूमिमा जति नदी नियन्त्रणको प्रयास गरे पनि नदीहरूको स्रोत नेपालै रहेको र नदीको पानी ढिलोचाँडो भारतमै पुग्ने हुनाले भारतको एकतर्फी प्रयासले भारतमै पनि बाढी नियन्त्रण हुन सक्दैन र समस्या समाधा हुन सक्दैन । नेपालको तराई भूमि भारतको भन्दा भिरालो भएकाले भारतीय तटबन्धबाट थुनिएर नेपालतर्फ डुबान गर्ने पानी अन्ततः भारततर्फ नै निकास हुन्छ ।

नेपालमा हुन गएको पानीको अवरोधबाट भारतमा तटबन्ध फुटेर नदीले पुरानो बाटो छोडेर नयाँ धार बनाउने सम्भावना अझ बढ्न जान्छ । यस्तो भएमा भारततर्फ ठूलो धनजनको क्षति हुन सक्छ ।

जलविद्युत्, नदी नियन्त्रण, सिँचाइ आदि क्षेत्रमा यस भ्रमणबाट कुनै नयाँ निकासतर्फ अघि बढेको देखिएन । सारमा अहिलेको विज्ञप्ति र विगतका विज्ञप्तिमा जलस्रोत क्षेत्रमा उल्लेख्य फरक देखिँदैन । विगतमा जस्तै कुनै ठोस निर्णयमा पुग्न नसक्ने प्रशासनिक संयन्त्रतर्फ नै विवादहरूको समाधान खोज्न पठाइएको छ, जसमा फितलो निर्णय, कार्यान्वयन पक्षको उदासीनता र अकर्मण्यता विगतमा जस्तै रहने स्पष्ट छ ।

जलस्रोतको सदुपयोगले दुवै देशलाई फाइदा हुनेमा दुईमत छैन । यसमा हुने निर्णयले दुवैतर्फ पक्ष-विपक्षमा तरंग ल्याउने पनि निश्चित छ । आफ्नो पक्षको मात्र अधिकतम फाइदा हेरेमा यस्ता विषयमा कहिल्यै सहमति हुन सक्दैन । सम्झौतामा पुग्न विस्तृत अध्ययन, पक्ष-विपक्षका अडानहरू, फाइदाको उचित बाँडफाँटजस्ता विषयहरूको सही आकलन हुन अत्यावश्यक हुन्छ । नेपालको पटकपटक फेरिइरहने सरकार, नयाँ मन्त्रीलगायत 'सजिलोका' लागि ल्याइने 'चाटुकार' प्रशासनिक संयन्त्र कुनै ठोस निर्णयमा पुग्ने क्षमता राख्दैनन् । आफ्नो कार्यकालमा विवादित हुन सक्ने निर्णय पन्छाएर जोगिने प्रवृत्ति कर्मचारीतन्त्रमा मात्र होइन, नेता र सरकारमा समेत विद्यमान छ ।

विश्वभरि नै बढ्दै गएको पानीको अभाव दक्षिण एसियामा पनि टड्कारो रूपमा देखिँदै आएको छ । तसर्थ अबका दिनहरूमा पानीसम्बन्धी सम्झौता जटिल हुँदै जानेछन् । बिजुलीका तापीय, आणविक, जल, सौर्य, वायु, भौगर्भिक तापजस्ता विभिन्न विकल्प भए पनि पानीको विकल्प पानी मात्रै हुन सक्छ ।

सन् २०२५ मा भारतमा पानीको माग वार्षिक आठ सय ४३ अर्ब घनमिटर पुग्नेछ र उक्त अवधिमा भारतमा जलसंकट सुरु हुने आकलन गरिएको छ । तसर्थ पानीको उपलब्धताका बारेमा भारत चनाखो हुने नै छ । जल व्यवस्थापनको लागि नेपाल भएर वार्षिक बग्ने दुई सय २५ अरब घनमिटर जलको ठूलो महत्त्व हुनेछ र तल्लो तटीय देश भारतको यसलाई अधिकतम रूपमा प्रयोग गर्ने रणनीति रहने नै छ । नेपाल र तिब्बतका हिमाल पग्लेर बग्ने पानीको सुख्खा मौसममा अझ बढी महत्त्व हुनेछ ।

नेपालमा हाल जलस्रोत हेर्ने मन्त्रालय छैन । पानीसम्बन्धी विषय ऊर्जा, सिँचाइ, वातावरण, खानेपानी, बन हेर्ने निकायले अलग-अलग मन्त्रालयमार्फत हेरिरहेका छन् । नेपालमा जलस्रोत सम्बन्धमा आधिकारिक धारणा राख्ने निकाय हाल छैन । जल तथा ऊर्जा आयोगले यस सम्बन्धमा कार्य गर्नुपर्ने हो, तर यो निकाय कर्मचारीलाई 'सन्टिड' मा राख्ने निकायको रूपमा राखिएको छ र कुनै महत्त्व दिइएको छैन । पूर्णरूपमा बेवास्ता गरिएको यो निकाय प्रभावकारी हुन सकेको छैन ।

तसर्थ जलस्रोतसम्बन्धी आधिकारिक धारणा बनाउन र निर्णय गर्न जलस्रोत मन्त्रालय पुनस्थापना गर्नु अत्यावश्यक देखिन्छ । साथै नेपाल सरकारले स्वीकृत गरेको राष्ट्रिय जलयोजना, २००५ अनुसार पूर्ण क्षमताको जल तथा ऊर्जा आयोगको गठन हुन पनि आवश्यक छ ।

दह्रो संस्थागत संरचना, गम्भीर अध्ययन र परामर्श तथा सरकारको इच्छाशक्ति भएमा जल तथा ऊर्जासम्बन्धी विषयमा निर्णय हुन सक्छ । तर लिएको निर्णयको बचाउ गर्ने सामर्थ्य र जनसमर्थन सरकारसँग हुन आवश्यक छ । नेपाल र भारत दुवै देश हाल जलस्रोत विकासको क्षेत्रमा अनिर्णयको बन्दी भएका छन् । व्यंग्यात्मक कथन 'कुनै पनि निर्णय नगर्नु राम्रो निर्णय हो' भन्ने भनाइ अहिले नेपाल र भारत दुवैलाई लागू हुन्छ । नेपालमा विद्यमान हालको राजनीतिक तरलतामा जस्तोसुकै निर्णय लिए पनि यो वा त्यो पक्षबाट विरोध हुने निश्चित छ । यस्तै विरोध गरेर हाल सत्तामा आएका दलहरूलाई यो कुरा राम्रोसँग अवगत छ र सत्ता डगमगाउने गरी कुनै निर्णय लिने क्षमता नेपालका नेता र दलहरूमा छैन ।

जलस्रोत मन्त्रालय टुक्र्याएर ऊर्जा तथा सिँचाइ मन्त्रालय बनाउँदा सम्झौता गर्न भारतीय पक्षलाई सजिलो हुन जाने आकलन गरिए पनि यसले जटिलतामा अझ वृद्धि गरेको देखिन्छ । हाल दुवै देशका विज्ञहरूको बीचमा रहेको विषयगत क्षेत्रको ज्ञान समानस्तरमा रहेको परिप्रेक्षमा अबका दिनहरूमा विगतका जस्ता 'असमान' सन्धिहरू हुन सम्भव पनि देखिँदैन ।

दह्रो संस्थागत संरचना, गम्भीर अध्ययन र परामर्श तथा सरकारको इच्छाशक्ति भएमा जल तथा ऊर्जासम्बन्धी विषयमा निर्णय हुन सक्छ । तर लिएको निर्णयको बचाउ गर्ने सामर्थ्य र जनसमर्थन सरकारसँग हुन आवश्यक छ । फितलो कार्यान्वयन पक्षलाई सुधारको आवश्यकता छ । सत्तालाई नै सबैथोक ठान्ने सोच र व्यक्तिगत फाइदालाई सर्वोपरि राख्ने समूहबाट यस्तो निर्णय र कार्यान्वयनको सम्भावना देखिँदैन ।

निर्णय लिन ढिलाइ भइसकेको कुरा पनि दुवै पक्षलाई अवगत नभएको होइन तर पनि दुवै पक्षका हालसम्मका अडान आफ्नो पक्षको मात्र हितमा केन्द्रित सोच समझदारीको लागि बाधक छ । निर्णयपूर्व सबै महत्त्वपूर्ण सरोकारवाला, विज्ञ, सम्बन्धित निकायहरू, राजनीतिक दलहरूबीच राय, परामर्श पनि सम्झौतापूर्वका अभिन्न अंग हुन् ।

हालको नेपालको राजनीतिक संरचनामा स्थायी सरकार गठनको सम्भावना देखिँदैन, फलस्वरूप निर्णय क्षमताको समेत अभाव हुने नै छ । विगतमा जस्तै आसन्न चुनावहरूमा पनि जनतामा जलस्रोतसम्बन्धी विषय महत्त्वपूर्ण रूपमा उठ्ने निश्चित छ । तसर्थ जलस्रोतसम्बन्धी ठूला विषयमा निर्णय हुन हालको अवस्थामा मुस्किल हुनेछ । महत्त्वपूर्ण निर्णयको लागि भारतको खुला तथा उदारपनको निर्णायक भूमिका रहनेछ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७३/०६/११

ठूला आयोजना अब प्राथमिकतामा

सरकारले गर्यो कार्यक्रम सञ्चालन नियमावली संशोधन - ४० लाखभन्दा बढीको एउटा आयोजना अनिवार्य

राजेश मिश्र

निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रमका लागि दुईवटा शीर्षकको बजेट दोब्बर बनाइएपछि सरकारले साना कार्यक्रम निरुत्साहित गर्दै ठूला र दीर्घकालीन महत्त्वका योजनामा रकम खर्चिने नीति ल्याएको छ । यस वर्षबाट क्षेत्र विकासका लागि प्रत्येक सांसदमार्फत ५० लाख र अर्को छुट्टै पूर्वाधार विकास कार्यक्रमका लागि प्रत्येक क्षेत्रमा ३ करोड रुपैयाँको बजेट विनियोजित गरिएको छ । गत वर्ष उक्त दुईवटै शीर्षकको बजेट क्रमशः २० लाख र १ करोड ५० लाख रुपैयाँ थियो ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७३/०६/११

माथिल्लो मर्स्याडदी 'ए' को उत्पादन सुरु

२५ मेगावाट राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडियो •३ महिनापछि थप २५ मेगावाट जोडिने •६५ मेगावाटको माथिल्लो कालीगण्डकी आयोजना पनि छिट्टै बनाइने

आश गुरुङ

चिनियाँ कम्पनीद्वारा प्रवर्द्धित ५० मेगावाटको माथिल्लो मर्स्याडदी 'ए' जलविद्युत् आयोजनाले उत्पादन सुरु गरेको छ । २५/२५ मेगावाटका दुई टर्बाइन भएको आयोजनाले पहिलो युनिटबाट उत्पादित २५ मेगावाट बिजुली सोमबारदेखि राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएको छ ।

दुई नम्बर युनिटबाट उत्पादन हुने थप २५ मेगावाट बिजुली ३ महिनापछि व्यावसायिक रूपमा प्रसारण लाइनमा जोडिने आयोजनाले जनाएको छ । सोमबार उद्घाटन कार्यक्रममा दुवै टर्बाइनबाट उत्पादन गरिएको थियो । आयोजनाबाट वार्षिक ३.१७ गिगावाट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । चिनियाँ बहुराष्ट्रिय कम्पनी सिनो हाइड्रोको ९० र नेपालको चितवन कोई समूह (सगरमाथा हाइड्रोपावर कम्पनी) को १० प्रतिशत गरी आयोजनाले करिब १६ अर्ब रुपैयाँ लगानी गरेको छ । चिनियाँ लगानीको यो पहिलो जलविद्युत् आयोजना हो । प्राधिकरणसँग सुरुमा विद्युत् खरिदबिक्री सम्झौता (पीपीए) गर्दा १२ अर्ब रुपैयाँ खर्च हुने प्रक्षेपण थियो । डलर भाउ बढ्नु, निर्माण सामग्रीको महँगो, बन्द/हडताल, भूकम्प र नाकाबन्दीलगायतले लागत बढेको हो । 'हामी ५० मेगावाट नै उत्पादन थाल्ने तयारी अवस्थामा छौं । केही प्राविधिक कारणले मात्र सबै उत्पादन जोड्न सकेनौं,' औपचारिक उद्घाटन कार्यक्रममा आयोजनाका कार्यकारी प्रबन्ध निर्देशक यान हुङ वेले भने, 'हामीले उत्पादन गरेको विद्युत्ले नेपालको आर्थिक विकासमा योगदान पुग्नेछ ।'

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७३/०६/११

डलरमा विद्युत् खरिदका लागि सटही जोखिम व्यहोर्ने कोष बन्दै

विदेशी विनिमय जोखिम व्यहोर्ने संयन्त्रको अभावमा डलरमा पिपिएमा अन्योल रहेका वेला हेजिड फन्डको स्थापनाको तयारी

सचेन गौतम

विद्युत् प्राधिकरणले अमेरिकी डलरमा विद्युत् खरिद-बिक्री सम्झौता (पिपिए) गर्दा विनिमय जोखिम (फरेन एक्चेन्ज रिक्स) व्यहोर्ने सरकारले कोष स्थापना गर्ने भएको छ । ऊर्जा मन्त्रालयले नेपाली मुद्रा कमजोर बनेर डलरमा बिल भुक्तानी गर्दा वित्तीय स्वास्थ्यमा पर्ने जोखिम कम गर्न 'हेजिड फन्ड' स्थापना गर्न लागेको हो । डलर विनिमय जोखिम न्यूनीकरण गर्न लगानीकर्ता र नेपाल सरकार वा प्राधिकरणले कतिसम्म जोखिम लिने भन्नेमा सरकारले स्पष्ट नीति बनाउन सकेको छैन । फन्ड स्थापना गरी सरकारले त्यसैमार्फत जोखिम व्यहोर्ने व्यवस्था गर्न लागेको हो ।

डलरमा पिपिए गर्दा डलरको भाउ बढेको अवस्थामा फन्डमार्फत जोखिम बेहोरिनेछ । यसले गर्दा सटही जोखिम बिजुली खरिदकर्ता (प्राधिकरण) या लगानीकर्ताले व्यहोर्नुपर्दैन । विद्युत् खरिदकर्ता र लगानीकर्ता दुवैलाई मारमा पर्न नदिन विभिन्न मुलुकले हेजिड फन्ड प्रयोगमा ल्याएका छन् ।

फन्ड स्थापना गर्न अर्थ मन्त्रालयसँग केही दिनअघि छलफल भइसकेको र त्यसमा अर्थ सकारात्मक रहेको ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले बताए । 'स्वदेशी र विदेशी लगानीकर्ताबाट लगानी भित्राएर मात्रै नेपालको जलविद्युत् विकास गर्न सक्छौं,' उनले भने, 'विदेशी लगानीकर्तालाई लगानीको वातावरण गर्न डलरमा पिपिए आवश्यक पर्छ, हेजिड फन्ड स्थापना गरी डलरको सटही जोखिमलाई व्यहोर्ने व्यवस्था गर्दै छौं ।'

विश्व बैंक र एडिबीलाई आग्रह गरिने

फन्डमा आवश्यक पर्ने रकम जुटाउन विश्व बैंक, एसियाली विकास बैंकजस्ता दातृ निकायसँग पनि छलफल गरिने मन्त्री शर्माले बताए । 'फन्ड कत्रो रहने, यो अर्थ मन्त्रालय या राष्ट्र बैंकअन्तर्गत रहने, यसको सञ्चालन मोडालिटी कस्तो हुनेलगायतका विषयमा छलफल भइरहेको छ,' उनले भने ।

१० वर्षसम्म मात्रै डलरमा पिपिए

सरकारले राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत् विकास दशकसम्बन्धी अवधारणपत्र र कार्ययोजना ०७२ मार्फत विदेशी ऋण लगानी फिर्ता नभएसम्मका लागि १० वर्षसम्म मात्रै डलरमा पिपिए गर्ने व्यवस्था गरेको छ । विदेशी ऋण लगानीको अनुपातमा विदेशी ऋणको दायित्वको हदसम्म मात्रै डलरमा पिपिए गरिने व्यवस्था गरिएको छ । यस्तो व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न भुक्तानीका आधार र प्रक्रियालगायतका प्रावधानसहितको मापदण्ड तयार गर्ने घोषणा गरिएको छ । मापदण्ड भने अहिलेसम्म तयार गरिएको छैन । डलर सटही जोखिम कसले लिने र त्यसबापत खरिदकर्ता-लगानीकर्ताले के पाउने भन्ने विषयमा सहमति नहुँदा विदेशी ऋणबाट निर्माण थालिएका आयोजनाको पिपिए हुन सकेको छैन ।

यसअघि यस्तो थियो जोखिम व्यहोर्ने व्यवस्था

यसअघि गरिएका डलरमा पिपिए गरिएका आयोजनाको डलर सटही जोखिम व्यहोर्ने व्यवस्थामा स्पष्टता छैन । प्राधिकरणले अहिलेसम्म ६० मेगावाटको खिम्ती, ४५ मेगावाटको भोटेकोसी, ५० मेगावाटको माथिल्लो मस्याङ्दी,

५० मेगावाटको बलेफी, १ सय २० मेगावाटको लिखु-४ र ८२ मेगावाटको तल्लो सोलु, ३७ मेगावाटको काबेली 'ए'को डलरमा पिपिए गरेको छ ।

तल्लो सोलुसँग ऋण तिर्ने अवधि १० वर्षसम्म उत्पादन हुने ऊर्जाको ४५ प्रतिशत नेपाली रुपैयाँमा र ५५ प्रतिशत अमेरिकी डलरमा भुक्तानी हुने गरी पिपिए गरिएको छ ।

प्राधिकरणले सबैभन्दा पहिले खिम्तीसँग डलरमा पिपिए गरेको थियो । खिम्तीबाट किनेको बिजुली मुल्य प्राधिकरणले ९७ प्रतिशत डलरमा र ३ प्रतिशत नेपाली मुद्रामा भुक्तानी गर्दै आएको छ । डलरको अंश भुक्तानी दिने दिनको विनिमय दरमा हुने गरेको छ । डलर सटही जोखिम पूरै र भुक्तानी गर्दा लाग्ने बैंक शुल्क पनि प्राधिकरणले नै बेहोर्दै आएको छ । कम्पनीले सरकारलाई बुझाउनुपर्ने रोयल्टीसमेत प्राधिकरणले तिर्छ । खिम्तीको उत्पादन लाइसेन्स ५० वर्षको छ । २० वर्षपछि आधा स्वामित्व एक रुपैयाँमा प्राधिकरणमा हस्तान्तरण हुनेछ ।

भोटेकोसीबाट किन्ने बिजुली भुक्तानी गर्दा बैंक शुल्क र वैदेशिक मुद्रा विनिमय जोखिम प्राधिकरणले पूरै बेहोरे पनि रोयल्टी कम्पनीले नै तिर्छ । माथिल्लो मस्याङ्दीको आधार वर्षको १६औँ वर्षसम्म खरिद दरको ९७ प्रतिशत अमेरिकी डलर र ३ प्रतिशत नेपाली रुपैयाँ हुनेछ भने १७औँ वर्षदेखि ९० प्रतिशत अमेरिकी डलर र १० प्रतिशत नेपाली रुपैयाँमा भुक्तानी हुने व्यवस्था छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०६/१२

जलस्रोतको विकासमा राजनीतिज्ञ बाधक छन्

द्वारिकानाथ ढुंगेल

जलस्रोतविद्

झन्डै तीन दशक सरकारी सेवामा बिताएका द्वारिकानाथ ढुंगेल जलस्रोतविद्का रूपमा चिनिन्छन् । २०२५ सालमा त्रिचन्द्र क्याम्पसमा राजनीतिशास्त्रको प्राध्यापक बनेका उनीसँग २०२८ सालदेखि स्थानीय विकास मन्त्रालय, उच्चस्तरीय प्रशासनिक सुधार आयोगको सदस्य-सचिवको रूपमा काम गरेको अनुभव छ ।

पूर्वजलस्रोत, भूमिसुधार र सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको सचिवसमेत भइसकेका उनी हाल स्वतन्त्र विज्ञको रूपमा जलस्रोतबारे अध्ययन अनुसन्धानमा व्यस्त छन् । नीति फाउन्डेसनको वरिष्ठ फेलोका रूपमा समेत रहेका ७१ वर्षीय ढुंगेल नेपाल र भारतबीचको पानी विवादको सकारात्मक र नकारात्मक दुवै पाटो रहेको बताउँछन् ।

नेपालको जलस्रोत उपयोगबारे स्पष्ट रणनीतिक योजना नहुनु तथा राजनीतिज्ञहरूले समेत गहिरिएर बुझ्न नसक्नुलाई यस क्षेत्रको मुख्य समस्याको रूपमा उनले लिएका छन् । नेपालमा प्रशस्त पानी भएर पनि सही सदुपयोग हुन नसकिरहेको बेला नेपाल र भारतबीचको जलस्रोत विकासको अवस्था, नेपालमा हालसम्म भएको र गर्नुपर्ने प्रयासबारे ढुंगेलसँग *कारोबार*कर्मि *भीम गौतम*ले गरेको कुराकानी :

नेपाल र भारतबीचको जलस्रोतको सम्बन्धलाई तपाईंले कसरी हेर्नुभएको छ ?

राम्रो र नराम्रो दुवै । राम्रो यो अर्थमा छ कि नेपालका सबैजसो नदीमा भारतसँग कुनै न कुनै सन्धि सम्झौता भएको छ । संस्थागत रूपमा दुवै देशबीच सबैभन्दा बढी संरचना पनि जलस्रोतकै क्षेत्रमा कायम छन् ।

नेपाल र भारतबीचमा भएका विभिन्न तहका भ्रमणमा उल्लेख र आदानप्रदान भएका विषयवस्तु हेर्ने हो भने पनि जलस्रोतकै क्षेत्रमा होलान् । यसकारण सम्बन्ध कसरी नराम्रो छ भन्ने ? तर व्यवहारमा राम्रो छैन ।

धेरै विवाद देखिने र सम्बन्ध नराम्रो हुने कारण के होला ?

मेरो विचारमा विवादको कारण एक अर्कालाई दोष लगाउने कोसिस गर्छौं । यसो हेर्दा हामीले भारतलाई यो सन्धिको प्रावधानअनुसार काम गरेन भनेर भनिरहेका हुन्छौं । उसले के भन्छ भने नेपालले सहयोग गरेन ।

मैले भारतीय अधिकारी र अनुसन्धानकर्ताहरूलाई पटक-पटक भनेको छु, तिम्मा र हाम्राबीचमा भएका सन्धि वा समझदारी हेर्ने हो भने सन् १८७४ मा पहिलो पटक कपिलवस्तुका तीन पोखरी जमुवार, सिसुवा र मथीमा पानी नाप्ने विषयमा औपचारिक पत्राचार भएको थियो । शारदा ब्यारेजको सन्धि सन् १९२० मा भएको हो ।

त्यसपछि कोसी, गण्डक, महाकाली नदीका बारेमा सन्धि भए । कर्णाली नदीको विकासका लागि माथिल्लो तहमा कुरा भए । यस्तो स्थिति हुँदाहुँदै तिमीले हामीलाई र हामीले तिमीलाई दोष दिने के रहेछ त हेरौंन त । भारतीय मित्रहरूसँग वस्तुगत रूपमा अध्ययन गरेर हेरौं न । को दोषी रहेछ वा भनेअनुसार काम गरेको छ कि छैन हेर्न बुझ्न सकिन्छ ।

यसरी हेर्दा कोसीकै कुरा गर्ने हो भने जुन कुरा भारतले गर्छु भनेको थियो, त्यो भएको देखिँदैन । गण्डकीमा त्यही देखिन्छ । दुवै पक्षले कर्णाली चिसापानी बनाउने भनेर नेपालले त्यत्रो सहायत लिएर परियोजना अध्ययन गरायो । सयौं इन्जिनियरलाई अध्ययन गर्न भारत पठाइयो । परियोजना अध्ययन प्रतिवेदन भारतलाई दिइयो ।

१० हजार ८ सय मेगावाटको कर्णाली चिसापानीबाट बिजुली मात्र होइन, त्यसले सिँचाइ र बाढी नियन्त्रणलाई पनि फाइदा पुऱ्याउँछ भन्ने प्रतिवेदनमा उल्लेख थियो । त्यो उनीहरूले मानेनन् ।

कन्काईको विकास गर्न विदेशी सहयोग खोज्न लाग्दा भारतले विरोध जनाइदियो । बर्बईमा विरोध जनाइदियो । नेपाली भूभाग डुबानमा पर्ने गरी भारतले विभिन्न सिमानामा तटबन्ध बनाइरहेको छ । यस प्रकारको व्यवहारले राम्रो सम्बन्ध कायम हुँदैन । राम्रो छ भन्न पनि सकिँदैन ।

नेपाल र भारतबीचमा भएका जलस्रोतसम्बन्धी वार्ताहरू सौहार्दपूर्वक भएका छन् र विवाद भएको देखिँदैन ।

सम्झौतालाई उत्कृष्ट भन्ने गरेको पनि सुनिन्छ । के कारणले विवादका कुरा मात्र बाहिर आउँछन् ?

यसमा आ-आफ्नो दृष्टिकोण होला, नेपाली पक्षले गृहकार्य गरेन भनेर आरोप पनि लाग्ने गरेको छ । यसो हेर्ने हो भने त कोसी र गण्डकी सन्धि गर्ने बेलामा नेपाली वार्ताकारहरू त्यति पाका थिएनन् होला, तर पछि यी सम्झौतालाई संशोधन गर्ने काम त नेपाली पक्षबाटै भयो नि ।

हिजो भारतसँग कुरा गर्न वा सन्धिसम्झौता गर्न जे किसिमका समस्या थिए, ती त नेपाली पक्षबाटै सुधार गर्दै गएको देखिन्छ । अग्रजहरूले देश हितमा काम गरेको देखिन्छ ।

महाकाली सन्धि गर्ने बेला म पनि संलग्न थिएँ ।

त्यसका आधारमा भन्ने हो भने, यो भन्न सक्छु कि जलस्रोतको उपयोग र नेपालसँग यस क्षेत्रमा सम्बन्धका बारेमा भारतीयहरू आफ्नो रणनीतिक चालअनुसार चल्ने गर्दछन् । हामी यसरी चल्दैनौं । हामीले हाम्रो देशको हितका लागि दूरदृष्टिसहित कसरी र कुन रूपमा चल्ने हो भन्ने सोचाइ राखेर काम गर्दैनौं ।

तिमीहरू सिंहदरबारमा बस्दा यो कुरा राजनीतिज्ञ समक्ष राखेनौं वा आपसमा छलफल गरेनौं भने प्रश्न उठाउन सकिन्छ वा आउला । यसरी प्रश्न उठनु सही हो । तर मेरो विचारमा तपाईंहरूले भारतसँग जलस्रोतको क्षेत्रमा कुरा हुँदा कुन राजनीतिज्ञको के दृष्टिकोण रह्यो, कर्मचारीले के कस्ता सुझाव दिए, तिनलाई मानियो मानिएन भनेर सोधखोज गर्नु राम्रो होला ।

महाकाली सन्धिको बारेमा मैरे कुरा गरौं । मैले राजनीतिक तहलाई टनकपुरको समस्या मात्र सल्टाउ भनेको थिएँ, महाकाली प्याकेजमा नजाउँ भनेको हुँ । जवाफमा नेकपा एमालेको सरकारले भारतसमक्ष महाकाली प्याकेज प्रस्तुत गरेको छ, त्यसबारेमा भारतको पनि रुचि छ ।

तत्कालीन संयुक्त सरकारका साझेदार दलहरू नेपाली कांग्रेस, नेपाल सद्भावना पार्टी, राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी तथा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाका बीच पनि महाकाली प्याकेजमै जाने सहमति भएको छ ।

त्यसैले टनकपुर मात्र होइन महाकाली प्याकेजका बारेमा नै भारतसँग कुरा गर्ने हो भन्ने विभागीय मन्त्रीको भनाइका साथ नेकपा एमालेले बनाएको महाकाली प्याकेजमा उल्लेख भएका कुरालाई आधार बनाएर सन्धिको खाका तयार भएको हो ।

नेपालको रणनीति छैन भन्नुभयो, तपाईं विज्ञ भएको नाताले मुलुकको हितका लागि के-कस्ता रणनीति बनाउन आवश्यक छ ?

जुन बेला हामी मन्त्रालयमा काम गरिहेका थियौं, त्यसबेला विभिन्न नदीका बारेमा अध्ययन प्रतिवेदन आएका थिए । आवधिक योजनामा जलस्रोतको उपयोगका बारेमा विषयगत रूपमा उल्लेख हुने गर्दथ्यो । हाम्रो पालामा राष्ट्रिय जलस्रोत रणनीति बनाउने काम सुरु भएको हो ।

विश्व बैंकको समेत सहयोग लिएर राष्ट्रिय जलस्रोत रणनीति बनेको छ, त्यसलाई सरकारले स्वीकार पनि गरेको हो । त्यसमा छोटो अवधिदेखि लामो अवधि (सम्झना भएसम्म ३० वर्ष) मा कुन-कुन क्षेत्रमा कति पानी चाहिने हो, जलस्रोतका विषयमा क्षेत्रीय रूपमा कसरी बढ्न सकिन्छ भन्ने कुरा उल्लेख छ । त्यसैका आधारमा जलस्रोत योजना बनेको हो ।

तर सरकार परिवर्तन हुनासाथ कुनै सरकारले १० वर्षे योजना ल्याए, कसैले के-के अनगिन्ती योजना ल्याए । जुन-जुन बेला नयाँ सरकार आउँछ, त्यसले नयाँनयाँ कुरा घोषणा गर्दै जान्छ । पहिले के भएका थिए वास्ता गरिँदैन । अर्थात् करोडौं खर्च गरेर बनाएको रणनीति तथा योजना बेवास्ता गरिएपछि वा बनाउनका लागि बनाए जस्तो गरेपछि कसरी हामी रणनीतिक रूपमा जलस्रोतको उपयोगका बारेमा अन्य देशसँग कुरा गर्न सक्दछौं ? यीनै कारणले गर्दा भारतीयसँग कुरा गर्दा नेपाली तयारी अवस्थामा नरहेको देखिएको हो । यसरी काम गर्दा देशलाई फाइदा हुन्छ, नेपालले तयारी बिना कुरा गऱ्यो भन्ने आरोप कम सुन्नुपर्ला ।

नेपालको जलविद्युत्को सम्भावना अपार छ भन्ने अनि लोडसेडिङ बेहोरिरहनुपर्ने अवस्था छ । जलस्रोत उपयोग गर्न सकेका छैनौं । यस्तै अवस्था रहने हो भने हाम्रो भविष्य के होला ?

अन्धकार । चन्द्र शमसेरले सन् १९६८ मा पहिलो जलविद्युत् योजना बनाएका थिए, त्यसबेलादेखि अहिलेसम्म नेपालले नगण्य मात्रामा जलविद्युत् सम्भावनाको उपयोग गरेको छ ।

जलविद्युत् क्षेत्रमा विकास भएन भने पनि हुन्छ । यसो हुनुमा मेरो विचारमा पहिलो कारण राजनीतिज्ञहरू नै हुन् । उनीहरूलाई क-कसले के-के भनिदिन्छन्, तिनकै पछि लागेर हिँड्छन् । दोस्रो कुरा राजनीतिक दलमा सत्तामा बस्दा एउटा कुरा गर्ने र बाहिर गएपछि अर्को कुरा गर्ने प्रवृत्ति छ । तेस्रो कमिसन एजेन्टहरूले राजनीतिज्ञ र कर्मचारीहरूलाई घुमाउने गरेका छन् । ठूला ठूला कमिसन एजेन्टहरू विद्युत् विकासभन्दा पनि योजना हत्याउने दृष्टिकोणले खेल खेल्छन् ।

चौथो कुरा विदेशी दाताहरू आफ्नै तालमा परियोजना लिएर आउने नै भए । दाताहरूलाई कुन ठाउँमा कसरी ल्याउने भन्ने कुरामा सिंहदरबार कहिले पनि प्रष्ट रूपमा प्रस्तुत हुँदैनन् । विदेशीमा सहायता हुन्छ भन्दै जाने प्रवृत्ति छ । **जलविद्युत् र जलस्रोतलाई सरकारले महत्व दिने कुरा गरिरहेको छ, बजेट पनि आकर्षक रूपमा छुट्याइएको छ । यसबारे व्यावहारिक कार्यान्वयनमा अझै हामी अस्पष्टै छौं त ?**

स्पष्ट रूपमा नै महत्व दिएको भए त धेरै विकास हुन्थ्यो । जलस्रोतको समग्र पक्ष हेर्ने संयन्त्र नै छैन मुलुकमा । पूर्ण रूपमा राजनीतिक आधारमा भएको जलस्रोत मन्त्रालयलाई टुक्राएर ऊर्जा र सिँचाइ मन्त्रालय बनाएका छौं । विगतको अनुभवका आधारमा ऊर्जा मन्त्रालयको कुरा गर्ने हो भने विद्युत् विकास विभाग र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबीच सम्बन्ध राम्रो छैन । अहिले पनि मेल छैन भन्ने सुनेको छु ।

अर्को कुरा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई मन्त्रीहरूले, राजनीतिज्ञहरूले आफ्नो स्वार्थको आधारमा चलाउँछन् । त्यस्तो पनि कहीं हुन्छ ? नयाँ मन्त्री आउना साथ प्राधिकरणको कार्यकारी निर्देशक चलाइन्छ । प्राधिकरणको बोर्डका सदस्यहरू चलाइन्छ, विजलाई भन्दा आसेपासेलाई बोर्डको सदस्य बनाइन्छ ।

नयाँ मन्त्रपरिषद् वा मन्त्री बन्नासाथ योजनाहरू हत्याउन कमिसन एजेन्टहरू सक्रिय हुन्छन् । यो योजना लेऊ ऊ योजना देऊ वा लेऊ भन्न थाल्दछन् । प्राधिकरण मन्त्रीलाई चाहिने गाडीको सुविधा, तेलको व्यवस्था गर्ने, कर्मचारी भर्ना गर्ने साधन हुन पुगेको छ । अनि कसरी विद्युत् योजना कार्यान्वयन हुन्छन् त ?

जलस्रोतको विकास नहुनुमा सबैभन्दा बाधक नै सिंहदरबार हो कि अरु पनि छन् ?

सिंहदरबार बाधक छ र राजनीतिज्ञहरू पनि बाधक छन् । सबै नहोलान्, तर यहाँको व्यापारिक क्षेत्र पनि बाधक छ । यो क्षेत्र किन कम्मर कसेर जलविद्युत् विकासमा लाग्दैन, सरकारलाई दबाव दिँदैन, योजना झोलामा राख्ने अनि काम नगर्ने गर्दछ ?

पछिल्लो समयमा पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) को मस्यौदा सार्वजनिक गरिएको छ । मस्यौदामा पानीको बाँडफाँड न्यायोचित छैन भनेर आवाज पनि उठिरहेको छ ? यसबारे केही अध्ययन गर्नुभएको छ ?

अहिले डीपीआरमै के भइरहेको छ त थाहा छैन । हिजो सन्धि गर्दा काम गरेकालाई के आधारमा सन्धि भएको थियो, पानीका बारेमा के कुरा भएको थियो, खर्च कसरी बेहोर्ने भन्ने थियो ? यी कुरा सोधे बताउने हो । सोधिएको छैन अरु के भन्नु । त्यस बखत भएका कुरा आफ्नै सम्झना प्रकाशन गर्दा उल्लेख गर्नेछु, सम्झना लेख्ने काम सुरु गरेका छु ।

त्यो बेला बनेको संसद्को अनुगमन समिति छ कि छैन थाहा छैन, त्यसले डीपीआर बनाउने कुरामा अनुगमन गर्नुपर्ने हो, कारण सन्धि अनुमोदन हुँदा उसले यो काम गर्ने भन्ने भएको हो ।

जलस्रोत क्षेत्रमा समस्या देखिए, कसले के गऱ्यो भने यस क्षेत्रको विकास गर्न सकिएला ?

सबैभन्दा ठूलो कुरा त राजनीति दलहरूबीच जलस्रोत विकासबारे साझा दृष्टिकोण हुनैपर्छ । महाकाली सन्धिबारे धेरै विवाद देखिए पनि त्यो सन्धि गर्दा र अनुमोदन गर्दा सबै राजनीतिक दलहरूले सँगै काम गरेका हुन् ।

जलस्रोतको विकासमा राजनीति दल मात्र होइन, तत्कालीन संवैधानिक राजालाई पनि साथमा लिएर एउटै धारणा बनाउन पर्दछ भनिएको हो । अहिले त राजा छैनन्, कमसेकम राजनीतिक दलहरूको जलस्रोत विकासमा साझा धारणा हुनुपर्छ ।

त्यसमा हस्ताक्षरसहित प्रतिबद्धता जनाए मात्र जलस्रोतको विकास होला, होइन भने गफ मात्र होला । यसका साथै यस क्षेत्रमा भएका विज्ञहरूलाई बेलाबेलामा बोलाएर सल्लाह सुझाव लिने अनि राजनीतिक दलहरूले स्पष्ट निर्णय लिने हो भने विकास हुन्छ ।

यसका अतिरिक्त राजनीतिक दलका साझा धारणा र निर्णय मानेर काम नगर्ने कर्मचारीलाई निजामती ऐन संशोधन गरेरै भए पनि कारबाही गर्न सक्नुपर्छ । साथै शक्तिशाली देखिएका कमिसन एजेन्टहरूको भूमिकालाई शून्यमा झार्नुपर्छ ।

नागरीक, २०१३/०६/१२

काबेली करिडोर सम्पन्न नहुँदा ताप्लेजुडमा दर्शअघि विद्युत् नबल्ने

खगेन्द्र अधिकारी

काबेली करिडोरले आफ्नो जिम्मामा परेको काम सम्पन्न गर्न नसक्दा पहाडी जिल्ला ताप्लेजुडमा दर्शअघि नै केन्द्रीय विद्युत प्रसारण लाइन सुचारु हुनेमा अन्योलता देखिएको छ।

केन्द्रिय विद्युत प्रसारण लाइनको व्यवस्थापनका लागि ताप्लेजुडको साविकको दोखु गाविसमा बनेको सव स्टेशनका सबै काम सकिए पनि विद्युत प्रवाहको अन्योल कायम रहेको हो। सव स्टेशनमा हुनु पर्ने सबै काम सकिए पनि सव स्टेशनसम्म विद्युत छिराउने र बाहिर पठाउने (ईन लुप र आउट लुप)को काम बाँकी रहँदा अन्योलता बढ्दै गएको हो। इन लुप र आउट लुपसहित बाँकी रहेको विद्युत प्रवाहको व्यवस्थापन गर्ने जिम्मा काबेली करिडोरको हो।

यी काम नभए पाँचथरको फिदिमबाट ताप्लेजुडमा निर्माण भएको सव स्टेशनसम्म बिद्युत प्रवाह हुन नसकी सदरमुकाम फुडलिडमा केन्द्रीय बिद्युत प्रसारण लाइन जडान हुन रोकिन्छ। ताप्लेजुड विद्युत उपभोक्ता संस्थाका अध्यक्ष रणबहादुर कार्की जटिल र चुनौतीपूर्ण काम सकिए पनि बाँकी मसिना कामले दर्शअघि नै बल्लि बल्नेमा शंका बढेको बताउँछन्। कार्कीले जिम्मेवारी पाएका निकायले कार्य सुचीअनुसार काम गरिदिने हो भने केन्द्रीय विद्युत प्रसारण लाइन जडानमा समस्या नरहेको तर्क गरेका छन्। उनले भदौ १७ गतेको बाढी र पहिरोले क्षति गरेका खोकसेदेखि सव स्टेशनसम्मको भागको तार-पोलको व्यवस्थापन र यो क्षेत्रको बुस कटिडको काममा विद्युत उपभोक्ता संस्था र युवा सरोकार समुहले मिलेर काम गर्ने बताए। कार्कीले यो कामका लागि बढीमा ७ दिनको समय लाग्ने जानकारी दिए। 'बल्लि बाल्ने प्रयासमा सबै निकायको साथ हुने हो दर्श अघिकै समय पर्याप्त हो,' कार्कीले भने, 'यसका लागि जिम्मेवारी लिने सबै पक्ष जिम्मेवार भइदिनु पर्छ।'

केन्द्रीय विद्युत प्रसारण लाइन जडान युवा सरोकार समुहका सचिव लक्ष्मीप्रसाद काफ्लेले इनलुप र आउट लुपको काममा रहेको व्यवधान हटाउन काबेली करिडोरलाई आग्रह गरेका छन्। उनले यो काममा ढिलाई गरी विद्युत प्रवाहमा समस्या आए यसको जिम्मा काबेली करिडोरले लिनु पर्ने बताएका छन्। केन्द्रीय विद्युत प्रसारण लाइन जडानका लागि गर्नुपर्ने ठूला काम सबै सकिएकोले सानो प्राविधिक समस्यालाई उलझनको रूपमा देखाउन नहुने बताएका छन्।

'काबेली करिडोरले समस्या देखाउन पाउने मौका छैन,' काफ्लेले भने, 'पहिले नै सकिनुपर्ने काम अहिलेसम्म थाती राखेर उसले त्यहीँ गल्ती गर्यो।' उनले विद्युत प्राधिकरण र स्वतन्त्र विद्युत उत्पादक संघ बीचको सम्झौतामा लिएको जिम्मेवारी काबेली करिडोरले गल्ती गरेको आरोप लगाएका छन्।

यता, जिम्मेवारी अनुसारको काम पूरा नभएको आरोप खेपी रहेको काबेली करिडोरले भने प्राविधिक समस्या सल्टाउने बिषयमा आयोजना जिम्मेवारीबाट पछि नहटेको बताएको छ। आयोजना प्रमुख दीपेन्द्रराज द्विवेदीले पाँचथरको फिदिम र ताप्लेजुडको काबेलीदेखि सवस्टेशन सम्मको भागमा रहेको अवरोध हटाउन मुल समस्या रहेको जानकारी दिए। उनले जिम्मेवारीबाट करिडोर नपन्छिएको भन्दै अवरोध हटाउन लाग्ने लागत र रहेको समस्याका बारेमा प्राविधिक निरीक्षण भई रहेको जानकारी दिए।

उनले काबेलीदेखि सव स्टेशन सम्मको भागमा खासै समस्या नरहे पनि पाँचथरको फिदिममा लडेका रुख र बिग्रिएका पोलको थप व्यवस्थापन बाँकी चुनौतीको रूपमा रहेको जानकारी दिए। उनले प्राविधिक निरीक्षण

प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि मात्र करिडोरले चाल्नुपर्ने भूमिका प्रष्ट हुने जानकारी दिए। 'बोलपत्र नै आवहन गरेर कार्य सम्पादन गनुपर्ने अवस्था आएका प्रक्रिया केही लम्बिन सक्छ,' द्विबेदीले भने। एकले अर्कोलाई जिम्मेवारी पूरा नगरेको आरोप लगाई रहँदा गएको भदौ पहिलो साता मै जडान भइसक्ने दावी गरिएको केन्द्रीय विद्युत प्रसारण लाइन जडानको कार्य फेरी अन्योलमय बन्दै गएको छ। पछिल्लो समय सव स्टेशनमा ट्रान्सफर्मर जडान सहितका काम भने यसै साता सकिएको छ।

नागरीक, २०७३/०६/१३

चिलिमे प्रसारण हब स्टेसन निर्माणको बाटो खुल्यो

निराजन पौडेल

चिलिमे प्रसारण हब स्टेसन निर्माण रोक्ने स्थानीयले नेपाल विद्युत प्राधिकरणविरुद्ध हालेको रिट सर्वोच्चले खारेज गरिदिएको छ । चिलिमे प्रसारण हब स्टेसन निर्माणका लागि अधिग्रहण हुने जग्गाको उचित मूल्य नपाएको भन्दै एक वर्षअघि रसुवा चिलिमेका स्थानीयले दायर गरेको रिट सर्वोच्चले खारेज गरेको हो ।

सर्वोच्चका न्यायाधीश मोहन भट्टराई र चोलेन्द्रशम्शेर जबराको संयुक्त इजलासले स्थानीयको रिट खारेज गर्दै नेपाल विद्युत प्राधिकरणलाई जग्गा अधिग्रहण गरेर प्रसारण लाइन निर्माणको बाटो खोलिदिएको चिलिमे प्रसारण हब स्टेसनका आयोजना प्रमुख केदार सिलवालले बताए । चिलिमेका ६ जनाले प्रसारण लाइन निर्माणमा रोक लगाउन भन्दै सर्वोच्चमा हालेको रिट हालेका थिए ।

रसुवामा उत्पादित बिजुली खेर जाने सम्भावना बढेका बेला सर्वोच्चले प्रसारण लाइन निर्माणको बाटो खुला गरिदिएको हो । रसुवामा निर्माणाधीन जलविद्युत आयोजनाले कामको गति बढाइरहेका बेला प्रसारण लाइन निर्माणमा अवरोध थियो ।

जिल्ला प्रशासन कार्यालय रसुवाले अधिग्रहण हुने जग्गाको मूल्य थोरै निर्धारण गरेको भन्दै अधिग्रहण रोक्न एक वर्ष अघि चिलिमेका स्थानीयले सर्वोच्चमा रिट निवेदन दर्ता गराएका थिए । सर्वोच्चले गत भदौ २७ गते फैसला गरेको हो । ‘सर्वोच्चले स्थानीयको रिट खारेज गर्दै परमादेश जारी गरेको छ,’ आयोजना प्रमुख सिलवालले भने, ‘जग्गाको मुआब्जाको विषयमा स्थानीयलाई न्यायोचित हुने गरी अधिग्रहण गर्ने भनेर परमादेश दिएको छ ।’

श्रोत: अभियान, २०७३/०६/१३

तल्लो मोदीका कर्मचारी आन्दोलित, २० दिनदेखि काम ठप्प

विश्व क्षेत्री

२० मेगावाट क्षमता भएको तल्लो मोदी आयोजनाको काम विगत २० दिनदेखि ठप्प भएको छ । आयोजनामा कार्यरत कर्मचारीहरूले सेवासुविधा थप नगरेको भन्दै कामकाज ठप्प गरेका हुन् ।

आयोजनामा कार्यरत कर्मचारी र मजदुरले तलब वृद्धिको मागसहित भदौ २४ गतेदेखि आन्दोलन शुरु गरेका थिए । नेपाल उद्योग बाणिज्य महासङ्घका अध्यक्ष पशुपति मुरारका, जलस्रोतविद् ज्ञानेन्द्रलाल प्रधान लगायतका उद्योगी व्यवसायीको लगानी रहेको मनाङ टे«ड लिमिटेडका कर्मचारीले तलब र अन्य सुविधा वृद्धिको माग राखेका छन् । तल्लो मोदीखोलाको प्रबद्धक मनाङ ट्रेड लिङ्क लिमिटेड र सुरुङ्ग निर्माणको ठेकेदार कम्पनी साउथ एशियन इन्फ्रास्ट्रक्चर प्रालिमा कार्यरत कर्मचारी र मजदुरले अहिले न्यूनतम ८ हजार ८ सय रुपैयाँ तलब पाउँदै आएकोले न्यूनतम १५ हजार रुपैयाँ कायम हुनुपर्ने माग राखेका छन् । आयोजनामा कार्यरत एक कर्मचारी हरिनारायण गिरी भन्छन्, 'तीन वर्षदेखि हाम्रो तलब र सेवा सुविधा बढेको छैन', 'पटक पटक सुविधा वृद्धिको माग राख्दा पनि सम्बोधन नभएपछि बाध्य भएर आन्दोलनमा उत्रनु परेको हो' । मनाङ टे«ड लिङ्कमा कार्यरत १३ जना इञ्जिनियर लगायतका प्राविधिक तथा १३ जना अप्राविधिक कर्मचारी आन्दोलनमा छन् । प्राविधिक कर्मचारीले न्यूनतम २५ हजारदेखि अधिकतम ६५ हजार रुपैयाँसम्म तलब वृद्धिको माग गरेका छन् । स्थानीय तहमा धेरै चुनौती मोलेर काम गर्दा पनि लगानीकर्ताले कर्मचारीको मागप्रति कुनै सुनुवाई भन्दै आन्दोलनकारी आक्रोशित भएका छन् । यसैगरी तल्लो मोदीखोला जलविद्युत आयोजनाको सुरुङ्ग निर्माणको ठेक्का लिएको साउथ एशियन इन्फ्रास्ट्रक्चर कम्पनीमा कार्यरत २ सय ३० जना मजदूर र कर्मचारीले पनि आन्दोलन गरेका छन् ।

उनीहरूले अहिलेसम्म पाइरहेको न्यूनतम १५ हजार रुपैयाँ तलब र अन्य सुविधामा २० प्रतिशत वृद्धि गरिनुपर्ने माग राखेका छन् । तलब वृद्धिको माग गर्दै उनीहरूले भदौ २४ देखि नै सुरुङ्ग निर्माणको काम रोकेका छन् । अहिलेसम्म तल्लो मोदीखोला जलविद्युत आयोजनाको ४ किलोमीटर लामो सुरुङ्गको झण्डै ६० प्रतिशत निर्माण कार्य सकिएको छ । आयोजनाको इण्टेक, सुरुङ्ग र बिद्युतगृह तथा इलेक्ट्रोमेकानिकलसहित ६० प्रतिशत भन्दा बढी काम सकिएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७३/०६/१४

विद्युत् उत्पादन कम्पनीको प्रस्ताव संसद्मा दर्ता, १ महीनामा सीईओ पनि नियुक्त हुने

दुर्गा लामिछाने

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई विभाजन गरी बन्ने विद्युत् उत्पादन कम्पनीको लगानी प्रस्ताव बिहीवार व्यवस्थापिका-संसद्मा पेश भएको छ । कम्पनी खोल्ने निर्णय यसअघि नै भइसकेको थियो । कम्पनीमा कसले कति लगानी गर्ने भन्ने प्रस्तावमात्रै अहिले पेश भएको ऊर्जा मन्त्रालयअन्तर्गतको कानून महाशाखाका सहसचिव कोशलचन्द्र सुवेदीले बताए । 'ऊर्जा मन्त्रालयदेखि अतिविपन्न वर्गसम्मको कम्पनीमा लगानी हुनेगरी प्रस्ताव गरिएको छ,' उनले भने, 'संसद्को आगामी बैठकले प्रस्ताव पारित गर्नेछ ।'

कुल २ अर्ब रुपैयाँ चुक्ता पूँजीमा खुल्ने कम्पनीले केवल विद्युत् उत्पादन गरी विक्री गर्नेछ । यसका लागि ऊर्जा मन्त्रालयले कम्पनीको प्रबन्धपत्र र नियमावली तयार पारी दर्ताका लागि अर्थ मन्त्रालयमा समेत पठाइसकेको छ । दर्ता प्रक्रिया सकिएलगत्तै कम्पनी स्थापनाको प्रक्रिया अघि बढ्ने सहसचिव सुवेदीले बताए । 'यो बीचमा दर्शातिहारको बिदा नपरेको भए चाँडै नै काम अघि बढ्थ्यो । तैपनि कात्तिकसम्ममा कम्पनी शुरू हुन्छ,' उनले भने ।

कम्पनीको अधिकृत पूँजी रु. २० अर्ब र तत्काल जारी पूँजी रु. १० अर्ब रहने व्यवस्था गरिएको छ । कम्पनीमा सबैभन्दा बढी सर्वसाधारणको २३ प्रतिशत शेयर रहने व्यवस्थासहितको प्रस्ताव संसद्मा पुगेको हो । त्यसैगरी सबैभन्दा कम राष्ट्रिय बीमा संस्थान र अति विपन्न नागरिकको २/२ प्रतिशत शेयर रहनेछ ।

लामो समयदेखि रोकिएको प्राधिकरणको विद्युत् उत्पादन, प्रसारण र वितरणलाई खण्डीकरण गर्ने काम अब भने अघि बढ्ने सङ्केत देखिएको छ । अबको १ हप्ताभित्र राष्ट्रिय विद्युत् प्रसारण कम्पनीको पदपूर्तिको सूचना जारी गरिने सहसचिव सुवेदीले जानकारी दिए । 'दर्शपछि १ महीना जतिमा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सीईओ) नियुक्ति भई अन्य प्रक्रिया पनि अघि बढ्छ,' उनले भने । प्राधिकरणले गर्दै आएको प्रसारण लाइनको कामका लागि कम्पनी यसअघि नै स्थापना भइसकेको छ । दुई कम्पनी स्थापनापश्चात् बाँकी रहेको वितरणको काम मात्रै हालको विद्युत् प्राधिकरणको जिम्मामा रहनेछ ।

कम्पनीहरूको मोडालिटी बन्न बाँकी रहेको साथै सम्पूर्ण लगत तथा हस्तान्तरणलगायत काम सकिने भने लगभग ५ देखि ७ वर्ष लाग्नसक्ने सुवेदी बताउँछन् ।

श्रोत: कारोबार, २०७३/०६/१४

बूढीगण्डकीका लागि २ अर्ब ३३ करोड पूर्वाधार कर संकलन

मोहन गुरुङ

बूढीगण्डकी जलविद्युत् परियोजना निर्माणका लागि सरकारले चार महिनामा सवा २ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी रकम संकलन गरेको छ । सरकारले जेठ १५ को बजेटमा यस परियोजनाका लागि पेट्रोलियम पदार्थमा प्रतिलिटर ५ रुपैयाँ पूर्वाधार कर लाग्ने घोषणा गरेअनुसार यो परिमाणमा रकम संकलन गरेको हो ।

बजेटपछि पेट्रोल, डिजेल र हवाई इन्धनमा प्रतिलिटर ५ रुपैयाँ 'बूढीगण्डकी परियोजना निर्माण लागत' शीर्षकमा पूर्वाधार कर संकलन गर्दै आएको छ । जसअनुसार जेठ १६ देखि भन्सार विन्दुबाट सरकारले पेट्रोलियम पदार्थ पूर्वाधार कर लगाउन सुरु गरेको थियो ।

चालू आवको भदौसम्म २ अर्ब ३३ करोड रुपैयाँ पूर्वाधार कर उठेको छ । "आयातका आधारमा पेट्रोलियम पदार्थमा कर लाग्ने हो," नेपाल आयल निगमका प्रवक्ता भानु खनालले भने, "हरेक महिनामा पूर्वाधार कर धेरै फरक हुँदैन किनकि परिमाणका आधारमा कर निर्धारण गर्ने गरिएको छ, अन्तरराष्ट्रिय मूल्य परिवर्तन भए केही फरक पर्दैन ।" पूर्वाधार करवापत असार महिनामा सबैभन्दा बढी संकलन भएको देखिन्छ । असारमा ७६ करोड लाख करोड रुपैयाँ पूर्वाधार कर संकलन भएको छ । जेठको १५ दिनको अवधिमा ४२ करोड ९१ लाख, साउनमा ५२ करोड ७१ हजार र भदौमा ६१ करोड ५७ लाख रुपैयाँ बूढीगण्डकीका लागि संकलन भएको खनालले जानकारी दिए ।

नाकाबन्दीको अभाव असारसम्म परेकाले त्यतिबेला इन्धनको आयात बढी थियो । त्यही कारण असारमा बढी पूर्वाधार कर उठेको हो । "निगमको पैसाले नै बूढीगण्डकी निर्माण हुने भयो," प्रवक्ता खनालले भने, "यो सकारात्मक पक्ष हो ।"

भारतको नाकाभन्दा नेपालमा पेट्रोलियम पदार्थ सस्तो भन्दै निगमले मूल्य घटाउन आनाकानी गर्दै आएको छ । भारतको रक्सौलभन्दा नेपालमा पेट्रोल प्रतिलिटर ११ र डिजेलमा १८ रुपैयाँ सस्तो छ ।

"भारतभन्दा मूल्य सस्तो गरे नेपालको पेट्रोलियम पदार्थ भारततिरै जाने सम्भावना बढी हुन्छ," निगमका नायब कार्यकारी निर्देशक नागेन्द्र शाहले भने, "त्यही कारण कुनै पूर्वाधार निर्माणका लागि रकम छुट्टयाए राम्रो हुन्छ ।" निगमलाई विभिन्न करका साथै पूर्वाधार कर, मूल्य स्थिरीकरण कोष र निगमकै पूर्वाधार निर्माणका लागि रकम छुट्टयाए पनि ठूलो रकम नाफा छ । पछिल्लो १५ दिनको अवधिमा १८ करोड रुपैयाँ नाफा हुने अनुमान छ ।

निगमको पूर्वाधार विकासका लागि पेट्रोल र डिजेलमा प्रतिलिटर ८ रुपैयाँ, डिजेलमा ५, हवाईइन्धनमा २० र ग्यासमा प्रतिसिलिन्डर १४२ रुपैयाँ छुट्टयाइएको छ । यति रकम छुट्टयाउँदा पेट्रोलमा साढे ३ रुपैयाँ, डिजेलमा २.३३, हवाईइन्धन १२.४१ र ग्यासमा ३४ रुपैयाँ नाफा छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७३/०६/१३

२ अर्ब पुँजीको विद्युत् उत्पादन कम्पनी खुल्दै

सरकारले जलविद्युत् उत्पादन गरी बिक्री गर्नका लागि २ अर्ब रुपैयाँ चुक्ता पुँजी भएको विद्युत् उत्पादन कम्पनी खोल्ने भएको छ ।

ऊर्जा मन्त्रालयले कम्पनीको प्रबन्धपत्र र नियमावली तयार गरी सहमतिका लागि अर्थ मन्त्रालयमा पठाएको छ । अर्थ मन्त्रालयबाट सहमति आउनासाथ कम्पनी स्थापनाको प्रक्रिया अगाडि बढ्ने ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले बताए । ‘छिटो सहमति दिन उप्रधानमन्त्री एवं अर्थमन्त्रीलाई आग्रह गरिरहेको छु,’ उनले भने, ‘सरकार, सरकारको स्वामित्वमा रहेका निकाय, सर्वसाधारण, आयोजना प्रभावित जिल्लाका बासिन्दा, विपन्न वर्गलगायतको लगानी सुनिश्चित हुने गरी कम्पनी स्थापना गरिनेछ ।’

विद्युत् उत्पादन, प्रसारण र वितरणको काम गर्दै आएको नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई टुक्राउन सरकारले उत्पादन कम्पनी स्थापना गर्न लागेको हो । उत्पादन कम्पनी पनि स्थापना भएपछि प्राधिकरण विद्युत् वितरणमा मात्रै सीमित हुनेछ । प्रसारण लाइनको काम गर्न यसअघि नै १ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ चुक्ता पुँजी रहेको राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी स्थापना भइसकेको छ । सरोकारवालासँग पर्याप्त छलफल नै नगरी स्थापना गरिएको भन्दै प्राधिकरणमा क्रियाशील ट्रेड युनियनले विरोध गरेपछि कम्पनीले काम सुरु गर्न सकेको छैन । गत फागुनमा राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवरण तथा विद्युत् विकास दशकसम्बन्धी अवधारणापत्र र कार्ययोजनामा सरकारले कम्पनीको वित्तीय र संस्थागत पुनर्संरचना गरी सञ्चालनमा ल्याउने घोषणा गरिएको थियो । पुनर्संरचना भने अघि बढ्न सकेको छैन ।

यस्तो छ पुँजी संरचना

विद्युत् उत्पादन कम्पनीको अधिकृत पुँजी २० अर्ब रुपैयाँ रहनेछ । तत्काल जारी पुँजी १० अर्ब र चुक्ता पुँजी २ अर्ब रुपैयाँ रहने प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले जानकारी दिए । ‘कम्पनीमा ऊर्जा मन्त्रालयको २० प्रतिशत, अर्थ, कानून तथा नागरिक लगानी कोषको ५-५ प्रतिशत, प्राधिकरण, कर्मचारी सञ्चय कोष तथा आयोजना प्रभावित जिल्लाका बासिन्दाको १० प्रतिशत, राष्ट्रिय बिमा संस्थान तथा अतिविपन्न जनताको २-२ प्रतिशत र सर्वसाधारणको २३ प्रतिशत रहनेछ,’ उनले भने ।

के गर्छ कम्पनीले ?

सरकार आफैँले विकास गर्न छुट्याइएका जलविद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण, निर्माण, उत्पादन, सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने काम कम्पनीले गर्ने ऊर्जा मन्त्रालयका सहायक प्रवक्ता गोकर्णराज पन्थले बताए । ‘जलविद्युत् आयोजनाको पहिचान गरी आवश्यकताअनुसार सर्वेक्षण, निर्माण, उत्पादन, सञ्चालन र व्यवस्थापन कम्पनीले गर्नेछ,’ उनले भने, ‘आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् बिक्रीका लागि आवश्यक पर्ने सबस्टेसन तथा प्रसारण लाइनको निर्माण गर्नेछ ।’

आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय स्रोत जुटाउन कम्पनीको नाममा अग्राधिकार सेयर, बन्ड, डिवेन्चर, परिवर्त्य वित्तीय उपकरण वा ऊर्जा ऋणपत्र जारी गरी कम्पनीले ऋण उठाउन पाउने व्यवस्था गरिएको छ ।